

OTDK-dolgozat

2023

**BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
MARKETING INTÉZET
MARKETING-, MÉDIA- ÉS DESIGNKOMMUNIKÁCIÓ TANSZÉK**

**A FENNTARTHATÓSÁG MEGJELENÉSE A FELSŐOKTATÁSBAN AZ
EGYETEMI KÜLDETÉSNYILATKOZATOK TÜKRÉBEN
– KELET-EURÓPAI GAZDASÁGI EGYETEMEK KÜLDETÉSÉNEK
TARTALOMELEMZÉSE –**

Gendur Nóra

Konzulens: Dr. Ásványi Katalin

Kézirat lezárásának dátuma: 2022.04.18.

„A gyermekek és a fiatalság a jövő záloga, ugyanígy a gyermekek és a fiatalság oktatása, nevelése is az. (...) Oktatási intézményeink oktatási és nevelési gyakorlatát úgy kell meghatározni és megvalósítani, hogy ezek a környezetéért felelősséget vállaló ember és társadalom felé való átállást szolgálják.” (Mónus Ferenc)

Absztrakt

Korunk legnagyobb kihívásai közé tartozik a fenntarthatóság kérdésköre. Ahhoz, hogy világunk a fenntartható fejlődés útjára lépjen, minden társadalmi szinten, közös erővel kell lépéseket tenni az ügy érdekében. Az egyetemeknek ebben kiemelkedő szerepe lehet, ugyanis nagyban befolyásolhatják hallgatóik értékrendjét és attitűdjét, ezáltal a jövő vezetőinek hozzáállását és magatartását tisztességes és felelősségteljes irányba terelve.

A dolgozat célja, hogy a kelet-európai gazdasági és/vagy üzleti egyetemek küldetésnyilatkozatain keresztül feltárja a régió egyetemeinek hozzáállását a fenntarthatóság területéhez. A vizsgálat fókuszában a küldetésekben megjelenő ENSZ által megalkotott Fenntartható Fejlődési Célok (SDGs) azonosítása szerepel, melyek segítségével képet kapunk az egyetemek megfogalmazott céljairól a fenntarthatósági kérdésekben, illetve egyes fenntarthatósági modellek segítségével egy átfogó képet kapunk, hogy a régióban mely elemek vannak kiemelt helyen a küldetések megalkotása során, illetve mik azok az elemek, melyekre kevesebb hangsúlyt fektetnek az egyetemek.

Az egyetemek kiterjedt érintetthálózatának fontossága miatt azonosításra kerülnek a küldetésnyilatkozatokban megjelenő érintettek is, illetve az, hogy az egyetemek konkrét célként nevezik-e meg a felelősségteljes és tisztességes vezetők kinevelését, ugyanis ezzel nagyban befolyásolják az üzleti és ipari tevékenységek hatását a társadalomra és a környezetre egyaránt.

Az eredményeket tekintve a minőségi oktatás biztosítása (4. cél) kiemelt hangsúlyt kap a küldetésekben, melyen belül kiemelkedik a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges tudás átadásának (4.7. cél) fontossága. Emellett a gazdasági és társadalmi fejlődés érdekében az innovatív hozzáállás ösztönzése (8., 9., és 11. cél), a régió fejlettségi szintjének növelése (10. cél), illetve a megszerzett tudásnak nemzeti és nemzetközi szinten történő megosztása (17. cél) is lényeges szerepet tölt be az egyetemi küldetésnyilatkozatokban.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés.....	1
II. Irodalmi áttekintés.....	3
II.1 Fenntarthatóság.....	3
II.2 Fenntarthatóság és a felsőoktatás.....	4
II.3 Fenntartható egyetem.....	5
II.4 Fenntartható egyetemi modellek.....	5
II.5 Az egyetemi működésbe beépíthető SDG célok.....	7
II.6 Az egyetemek érintettjei	9
II.7 Fenntarthatóság oktatása a gazdasági egyetemeken.....	10
II.8 Az egyetemek küldetése.....	10
II.9 Az egyetemi küldetésnyilatkozatok tartalomelemzése – eddigi kutatási eredmények.....	11
III. Módszertan.....	14
III.1 Tartalomelemzés.....	14
III.2 Minta.....	15
III.3 A kódolás menete.....	15
III.4 Az elemzés felépítése.....	18
IV. Eredmények elemzése.....	20
IV.1 A Fenntartható Fejlődési Célok megjelenése az egyetemi küldetésekben.....	20
IV.1.1 Oktatás	22
IV.1.2 Kutatás	23
IV.1.3 Egyetemi működés	23
IV.1.4 Közösségi szerepvállalás	24
IV.1.5 Együttműködés a különböző szinteken	26
IV.1.6 Természeti környezet.....	27
IV.1.7 Egyetemi vezetés elköteleződése	27
IV.1.8 Összegzés.....	28
IV.2 A küldetésnyilatkozatokban megjelenő érintettek	29
IV.2.1 Belső érintettek.....	30

IV.2.2 Külső érintettek.....	30
IV.2.3 Összegzés.....	31
IV.3 Felelős vezetők nevelése	32
V. Következtetések	34
VI. Összegzés	36
VII. Irodalomjegyzék.....	38
VIII. Melléklet	41

Ábrajegyzék

1. ábra: Megmutatja, hogy az egyes célok hány darab küldetésben szerepeltek Forrás: saját szerkesztés	20
2. ábra: Megmutatja, hogy az egyes alcélok hány darab küldetésben szerepeltek Forrás: saját szerkesztés	21
3. ábra: Az egyetemek érintettjei Forrás: saját szerkesztés	29

Táblázatok

1. táblázat: A Fenntartható Fejlődési célok Forrás: Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer (ENSZ, 2015, o. 19)	16
2. táblázat: A 4. Fenntartható fejlődési cél és annak alcéljai Forrás: Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer (ENSZ, 2015, o. 23)	17

I. Bevezetés

A fenntarthatóság fogalma egyre szélesebb körben ismert fogalom. Az emberek számára kezd egyértelművé válni, hogy milyen káros hatása lehet az egyes emberi tevékenységeknek a minket körülvevő környezetre. A fenntarthatóság a természeti károkon kívül felhívja a figyelmet a társadalmi problémákra is. A fenntarthatóság gondolata nem zárja ki a fejlődés lehetőségét, csupán arra hívja fel a figyelmet, hogy az eddig megszokott helyett új útra kell térnie az emberiségnek.

A fenntartható fejlődés gondolata először 1987-ben fogalmazódott meg Gro Harlem Brundtland norvég miniszterelnök által, aki felhívta a figyelmet arra, hogy felelősek vagyunk gyermekeink és utódaink számára, hiszen egy olyan világot kell hátra hagynunk nekik, amely épp úgy alkalmas az életre, ahogy azt mi megkaptuk. Az 1990-es évek végétől egyre fontosabbnak tartották a világ vezetői a fenntarthatóságot, a természeti környezet és a társadalmi problémák kezelését.

Az oktatás kiemelkedő szerepe a fenntarthatóságban csak később jelent meg. Az 1990-es évektől kezdtek összeülni az egyetemek vezetői a fenntarthatóság témakörét illetően, majd 2000-es évek elejétől már az ENSZ is elismerte a felsőoktatás jelentős szerepét a fenntartható fejlődés területén. (Kohl és mtsai., 2021) Az egyetemek igen széles körben tudnak hozzájárulni ahhoz, hogy az emberiség a fenntarthatóság útjára lépjen. Ennek része, hogy olyan tudást adjanak át a fiataloknak, amely elősegíti az egyének és a társadalmak fenntartható fejlődését. (Hussain és mtsai., 2019)

Jelen dolgozat fő kutatási kérdése az az, milyen hozzáállással rendelkeznek a kelet-európai gazdasági egyetemek a fenntarthatósági kérdésekhez. A küldetésnyilatkozatokban szerepelnek az egyetemek legfontosabb célkitűzései és legfőbb értékei, mely a fenntarthatóság mutatója lehet, ami tükrözi az intézmény tényállását. (Deus és mtsai., 2016) Számos már meglévő kutatás fókuszál az egyetemeken zajló tevékenységek fenntarthatóságra gyakorolt hatására, valamint több fenntartható egyetemi modell is létezik a téma könnyebb megértése céljából, mely bizonyítja a téma relevanciáját.

A küldetések elemzése mentén megvizsgálom, hogy mely Fenntartható Fejlődési Célokat (ENSZ, 2015) lehet azonosítani a küldetésnyilatkozatokban, valamint a megfogalmazott érintettek mentén feltérképezem a legfontosabb szereplőket. Ezenfelül azt is megfigyelem, hogy a régió egyetemei megfogalmazzák-e a küldetésükben a felelős szakemberek, vezetők

képzését. Ez azért fontos a kutatás szempontjából, mivel a vállalatok tevékenysége és kibocsátása nagy hatással van a környezetre, társadalomra és a gazdaságra, mindezek által pedig a fenntarthatóságra. A jövő vállalatvezetőit pedig pont az egyetemek, főként a gazdasági egyetemek nevelik ki, emiatt pedig jelentős hatása van annak, hogy a hallgatók milyen értékrenddel és attitűddel találkoznak az egyetemeken.

Több hasonló, egyetemi küldetésnyilatkozattal kapcsolatos tanulmány készült már el, de az európai és kelet-európai régiót még nem vizsgálták meg ebből a szempontból. Elemezve lettek például a brazil (Deus és mtsai., 2016), valamint a kolumbiai (Bedoya-Dorado és mtsai., 2022) egyetemek küldetésnyilatkozatai is, azonban nem teljesen ebben a formában. Jelen kutatás azért hiánypótló, mivel elsőként térképezi fel a kelet-európai egyetemek fenntarthatósághoz való hozzáállását. Emellett az, hogy a kutatás fő fókuszában a gazdasági egyetemek állnak, új szemszögből vizsgálja meg a kérdéskört.

A dolgozat a bevezető után az irodalmi áttekintéssel folytatódik, melyben bemutatom a fenntarthatóság, valamint a fenntarthatóság és a felsőoktatás kapcsolatát, kitérek a fenntartható egyetemi modellekre, valamint arra, hogy miként érvényesülhetnek a Fenntartható Fejlődési Célok az egyetemek esetében. Továbbá bemutatásra kerülnek az egyetemek lehetséges érintettjei, valamint az egyetemi küldetésnyilatkozatok és a hozzájuk kapcsolódó eddigi eredmények is. Ezt követi a módszertani rész, melyen bemutatom az vizsgált mintát, a tartalomelemzés kódolásának menetét és a felállított szempontrendszer megalkotását.

A kutatás eredménye ezek után kerül bemutatásra. Elsőként az azonosított Fenntartható Fejlődési Célok, valamint a hozzájuk kapcsolódó tartalmi elemeket szemléltetem, majd a küldetésekben szereplő érintetteket térképezem fel. Ezek után pedig kitérek arra, hogy megfogalmazzák-e az egyetemek a felelős vezetők képzését, és ha igen, akkor az milyen formában érvényesülhet. Az eredmények alapján levonom a következtetéseket, végül pedig összefoglalom a dolgozat legfőbb üzeneteit.

II. Irodalmi áttekintés

II.1 Fenntarthatóság

A fenntarthatóság napjaink egyik legnépszerűbb és legfontosabb elemévé vált az élet minden területén. Az első kulcsfontosságú esemény a fenntarthatóság kapcsán 1987-ben történt, amikor az akkori norvég miniszterelnök-asszony vezetésével elkészült a „Közös jövőnk” („Our common future”) című jelentés, melyet az ENSZ kérésére készítettek el. (Kerekes, 2007) Ebben fogalmazódott meg először a fenntartható fejlődés fogalma, mely szerint a fenntartható fejlődés *„olyan fejlődés, amely biztosítja a jelen szükségleteinek a kielégítését anélkül, hogy lehetetlenné tenné a jövő generációk szükségleteinek a kielégítését”* (Kerekes, 2007, o. 24). A jelentésre az elnök asszony neve után, Brundtland-jelentésként is szoktak hivatkozni.

A fenntarthatóság egy széles körben ismert megközelítése a hármas kritériumrendszer (Tripple Buttom Line, rövidítve TBL), mely John Elkington nevéhez fűződik. (Braun, 2016) A keretrendszert a három dimenziója miatt három P-nek is szokták nevezni, amely az angol people, planet and profit szavakból ered. (Slaper & Hall, 2011) A TBL lényege, hogy felhívja a vállalatok figyelmét arra, hogy a gazdasági haszonszerzés mellett vegyék figyelembe annak környezeti és társadalmi hatásait is, és ennek fényében folytassák tevékenységüket. (Braun, 2016) Számos vállalkozás és nonprofit szervezet kezdte el alkalmazni a hármas kritériumrendszert teljesítménye mérésének alkalmával. (Slaper & Hall, 2011)

A Brundtland-jelentést követően nemzetközi szinten is egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítottak a fenntarthatóságnak. „Az ENSZ szervezésében több olyan egyezmény vagy fejlesztési célrendszer született, amely a fenntarthatóságot helyezte a központba” (Nagy, 2020, o. 59). A két legfontosabb célrendszer az a 2000-ben kiadott és 2015-ig elérni tervezett Millenniumi Fejlesztési Célok, illetve a 2015-ben megalkotott, 2016-tól hatályba lépő Fenntartható Fejlődési Célok (angolul Sustainable Development Goals, rövidítve SDGs), melyeket 2030-ig terveznek elérni, ezért Agenda30-ként is hivatkoznak rá. A Fenntartható Fejlődési Célok a Millenniumi Fejlesztési Célokhoz képest sokkal átfogóbb és részletesebb célrendszer, mely a társadalmi, gazdasági és környezeti fenntarthatóságot is egyaránt magába foglalja. (Nagy, 2020)

II.2 Fenntarthatóság és a felsőoktatás

Azt, hogy honnan indult és hogy miként vált a fenntarthatóság egyik jelentős részévé a felsőoktatás, Kohl és szerzőtársai (2021) összefoglalják tanulmányukban. Az 1987-es Közös jövőnk című jelentés után számos felsőoktatási vezető ráismert a felsőoktatási intézmények szerepvállalásának fontosságára. Az első fontos állomása a folyamatnak, hogy 1991-re több, mint 100 egyetem írta alá a Tallories-nyilatkozatot, amely kimondja, hogy az oktatásnak ki kell térnie a környezeti szempontok figyelembevételére minden képzés esetében. (Kohl és mtsai., 2021)

Ezután több találkozó és nyilatkozat született a témában, létrejöttek felsőoktatási kapcsolatrendszerek, fenntarthatóságot előmozdító nemzetközi hálózatok, illetve globális hallgatói mozgalmak is. 2000 után már az ENSZ is elismerte az egyetemek összetett szerepét és társadalomformáló hatását, a 2015-ös Fenntartható Fejlődési Céljai között is kiemelt szerepet tölt be az oktatás fejlődésének előmozdítása. 2020-ban az UNESCO létrehozta a „Oktatás a fenntartható fejlődésért 2030-ig” keretrendszerét, mely már a fenntarthatóság integrálását szorgalmazza a teljes intézményi működésbe. (Kohl és mtsai., 2021)

Findler és szerzőtársai (2018) kutatása bemutatja és alátámasztja a felsőoktatás szerepét a fenntarthatóságban. Vizsgálatuk fókuszában az utóbbi években megjelent cikkek és publikációk állnak, melyek közvetlenül kapcsolódnak a fenntarthatóság témaköréhez, ezek tartalmi elemeiből vonnak le következtetéseket, mellyel bemutatják az felsőoktatás közvetlen és közvetett hatásait a fenntarthatóságra. A kutatás eredménye szerint 2005 és 2017 között a témában megjelent tanulmányok száma emelkedett (Findler és mtsai., 2019), ami alátámasztja azt, hogy az utóbbi időben nőtt a jelentősége az egyetemi fenntarthatóságnak.

Rámutat továbbá, hogy az egyetemek az oktatás által hozzájárulnak a megfelelő munkaerőhöz, ezáltal a gazdasági növekedéshez. A kutatói tevékenység által pedig az üzleti és társadalmi gyakorlatokat fejleszti. A kapcsolatépítésen belül kiemeli az iskolák és a helyi közösségekkel való együttműködést, amely a társadalomra van pozitív hatással. Az egyetemi működés zöldítésével pedig hozzájárul a globális felmelegedés lassításához. Továbbá az egyetemen szerzett tapasztalatok kialakíthatják a fenntarthatóbb életmódot a hallgatók körében. (Findler és mtsai., 2019)

Látható, hogy az utóbbi időben nemzetközi szinten milyen nagy jelentőséget tulajdonítanak a felsőoktatás színvonalának növelésére. Kezd elterjedni az egész intézményre vonatkozó megközelítés, miszerint az oktatáson és kutatáson túl már az egész egyetemi

működés központjába kell tenni a fenntarthatóságot. (Kohl és mtsai., 2021; UNESCO, 2020) Ezek nem oktanul történnek, ugyanis Findler és szerzőtársai (2019) tüzetesen alátámasztják, hogy milyen széles körben járulhat hozzá egy egyetem a fenntarthatósághoz.

II.3 Fenntartható egyetem

Azt, hogy egy egyetem hogyan tudja támogatni a fenntarthatóságot nagyon sok szemszögből lehet és érdemes is vizsgálni. Célszerű azzal kezdeni, hogy hogyan határozhatjuk meg a fenntartható egyetem fogalmát. Hussain és szerzőtársai úgy definiálják a fenntarthatósági szempontból kiváló egyetemet, mint *„olyan egyetem, amely mozgósítja emberi, szellemi, pénzügyi és társadalmi tőkéjét, hogy hatékonyan, eredményesen, etikusan és rutinszerűen hozzon létre és terjesszen olyan tudást, amely előmozdítja az egyének, szervezetek és társadalmak fejlődését a fenntartható jövő felé”* (Hussain és mtsai., 2019, o. 2).

Egy másik, korábbi meghatározás szerint a fenntartható egyetem *„olyan felsőoktatási intézmény, amely egészében vagy részben, regionális vagy globális szinten foglalkozik a fenntarthatósággal, értékeli és előmozdítja az erőforrásai felhasználása során keletkező negatív környezeti, gazdasági, társadalmi és egészségügyi hatások minimalizálását azért, hogy az oktatási, kutatási, ismeretterjesztési és partnerségi, valamint gondnoki funkcióit olyan módon töltsse be, hogy az segítse a társadalmat a fenntartható életmódra való áttérésben”* (Velazquez és mtsai., 2006, o. 812).

A két meghatározásból megállapítható, hogy az egyetemi fenntarthatóság milyen széles körben értelmezhető, komplex fogalom. A definíciók alapján kulcsfontosságú az erőforrások megfelelő felhasználása, a tudás növelése és ezáltal a társadalom fenntartható fejlődésének támogatása.

II.4 Fenntartható egyetemi modellek

A 2000-es évek elején már megjelentek olyan modellek, melyek iránymutatást adnak azzal kapcsolatban, hogy mely területeken érvényesülhet a fenntarthatóság intézménye az egyetemek esetében. Cortese (2003) szerint az oktatást, a kutatást, az egyetemi működést, illetve a közösségi szerepvállalást nem különálló egységeként kell kezelni, hanem összevontan, ugyanis ez a négy terület szorosan kapcsolódik egymáshoz. Azáltal, hogy a hallgatók részt vehetnek az egyetemi működés zöldítésére fókuszáló, illetve egyéb közösségi problémákhoz kapcsolódó projektekben, erősödik bennük a környezettudatos hozzáállás, így

olyan tudásra tehetnek szert, amely hozzájárul a társadalom fenntartható fejlődésének előmozdításához. (Cortese, 2003)

Velazquez és szerzőtársai (2006) Cortese (2003) modelljéhez hasonlóan négy területet (oktatás, kutatás, kapcsolatok és partnerség, illetve fenntartható egyetemi kampusz) határoztak meg a fenntarthatóság előmozdításához szükséges stratégia megalkotásához, azonban a fenntartható egyetemi modelljük már több egymásra épülő egységből épül fel. Az egyetemi vezetésnek először is el kell határoznia, hogy működésük során figyelembe fogják venni a fenntarthatóságot, következő lépésként ezt a célt konkrétan meg is kell fogalmazniuk egy küldetésben, ezután pedig egy olyan „Fenntarthatósági Bizottságot” kell létrehozniuk, amely felügyeli a célkitűzések eléréséhez szükséges folyamatokat, melynek része a fenntarthatósági stratégia kialakítása. (Velazquez és mtsai., 2006)

Szintén egy fenntartható egyetemi modellt alkotott meg Alshuwaikhat és Abubakar (2008), akik három fő területet emeltek ki. Elsőként az egyetemi környezetirányítási rendszert, melybe beletartozik az egyetemi vezetői réteg környezettudatosságának javítása, valamint a zöld egyetemi kampuszok kialakítása. Másodikként a társadalmi részvétel és a társadalmi felelősségvállalás területe, melybe a nyilvános részvétel és a partnerség, a közösségnek való példamutatás, illetve a társadalmi igazságosság fokozása szerepel. A harmadik terület pedig a fenntarthatóság előmozdítása az oktatásban és a kutatásban, melyet a társadalmi és a környezeti problémák megvitatásával, és ezek kurzusokba való integrálásával, valamint a kutatás és fejlesztés által valósíthatnak meg. (Alshuwaikhat & Abubakar, 2008)

Egy fenntartható egyetemi vezetéshez kapcsolódó modell szerint, melyet Dumitrascu és Ciudin (2015) alkottak meg, három fő terület fejlesztésével képviselheti a fenntarthatóságot egy egyetem. Ez a három terület, az egyetem vonzereje, a hallgatói teljesítmény, illetve a hallgatók integrálása a társadalmi, gazdasági és természeti környezetbe. Ez a három terület további tényezőkre, illetve változókra van bontva. Kiemelt szerepet tulajdonítanak a tanterv megfelelő felépítésének, valamint az egyetemen belül a tanórán kívüli tevékenységeknek, ugyanis ezek fokozzák a hallgatók teljesítményét, mely azon kívül, hogy új készségeket generál, növeli az oktatási és közösségi szerepvállalást, ezáltal az egyetem vonzerejét és fenntarthatóságát egyaránt. (Dumitrascu & Ciudin, 2015)

Végül a fenntartható egyetemi kiválóság modell kerül bemutatásra, mely hét alapvető teljesítményterület szerint vizsgálja az egyetemeket. Ezen területek közé tartozik az oktatás minősége, kutatási kultúra, technológiai kapacitásépítés, hozzáférhetőség, közösségi szerepvállalás, nemzetközi együttműködés és természeti környezet. A teljesítményterületek

értékelése előmozdíthatja az egyetemek fejlődését fenntarthatósági szempontból, azáltal, hogy azonosítja azokat a területeket, amely fejlesztése szorulnak, és rávilágítanak arra, hogy mely további területeken képviselheti a fenntarthatóságot egy egyetem. (Hussain és mtsai., 2019) Ez a keretrendszer egy komplex és átfogó képet tár elénk az egyetemi fenntarthatóságról, magába foglalva az eddig bemutatott modellek legfontosabb elemeit, de kiegészítve olyan fontos elemekkel, mint a nemzetközi életbe való bekapcsolódás és a természeti környezet figyelembevétele.

A modellek közös pontja, hogy kiemelt szerepet tulajdonítanak az oktatásnak, a fenntartható egyetemi működésnek, a kutatásnak, illetve a külső közösséggel való szerepvállalásnak. A modellek rámutatnak arra, hogy mennyire fontos a hallgatók integrálása a társadalmi, gazdasági és természeti környezetbe, mely a külső partnerekkel való együttműködés által kapcsolódhat be az oktatásba, továbbá az aktuális gazdasági, társadalmi és környezeti problémákra irányuló kutatásokkal is hozzájárulhatnak a közösség, illetve a társadalom fejlődéséhez. Kiemelik továbbá a belső egyetemi közösség megfelelő fejlesztését, illetve az egyetemi vezetés szerepének jelentőségét.

A fenntarthatóság az utolsó pár évtized alatt vált kulcsfontosságúvá életünk során, így váltak a fenntartható egyetemi modellek is egyre tágabb, részletesebb és bonyolultabb rendszerré. Segítségükkel már egy jól strukturált rendszerben tudjuk megvizsgálni a világ egyetemeinek a szerepét a fenntarthatóság területén. Ez segítséget és támpontot ad jelen dolgozat kutatási kérdésének megvizsgálásához, segítve ezzel azt, hogy az egyetemek küldetésnyilatkozatait tekintve mely elemek jelennek meg inkább és mely elemek azok, melyeket kevésbé vesznek figyelembe az egyetemek küldetéseik meghatározásának alkalmával.

II.5 Az egyetemi működésbe beépíthető SDG célok

Az egyetemekre méretük, népességük, valamint a bennük zajló tevékenységek miatt, tekinthetünk úgy, mint egy kis város. (Alshuwaikhat & Abubakar, 2008) Az felsőoktatás társadalomformáló erejének elismerésével pedig példaként szolgálhatnak a társadalom számára, hogy miként mehet végbe a békés átalakulás a fenntartható fejlődés irányába, melyet a Fenntartható Fejlődési Célok működésbe való beépítésével érhetnek el. A már említett UNESCO „Oktatás a fenntartható fejlődésért 2030-ig” keretrendszere pontosan a fenntarthatóság teljes intézményi működésbe való beépítést emeli ki. (Kohl és mtsai., 2021)

Az UNESCO (2020) az Agenda30 szerves részeként jelöli meg a fenntarthatóság oktatását, mely azon kívül, hogy kapcsolódik mind a 17 célhoz, a 4. célban foglalkozik konkrétan a minőségi oktatás kérdésével. A 4. cél arra ösztönzi az oktatást, hogy ne csak az egyéni sikereket tegye a középpontba, hanem a globális, holisztikus gondolkodás fontosságát is adja át a fiatalok számára. Magáról a fenntartható fejlődés elmozdításához szükséges tudásról, a 4.7 alcél foglalkozik, amely az SDG-k egyik legfontosabb céljának is tekinthető, ugyanis a mostani fiatal generációnak kell majd szembenéznie azokkal a problémákkal, melyet az eddigi fenntarthatatlan fejlődés generált, így ennek érdekében kell aktív, cselekvőképes és motivált fiatalokat képezni. (UNESCO, 2020)

A 4.7 alcél mellett az UNESCO (2020) kiemeli az olyan oktatási létesítmények kialakítását, melyek megfelelő környezetet biztosítanak a hallgatók számára, illetve melyek működésükben tükrözik a fenntarthatósági elveket (UNESCO, 2020), ez a 4.a alcélnek felel meg. Továbbá kihangsúlyozza a tanárok képzésének jelentőségét, ugyanis csak úgy tudják átadni a megfelelő tudást a diákjaiknak, ha ők is fenntartható szemléletmóddal rendelkeznek, illetve a megfelelő motivációs eszközökkel oktatják diákjaikat (UNESCO, 2020), mely a 4.c alcélnek felel meg.

Gasparina és szerzőtársai (2021) a kutatásuk alapján kiemelik azokat az SDG célokhoz rendelt elemeket, melyek az egyetemek gyakorlati működése során hozzájárulnak a fenntartható fejlődéshez. A 11. célhoz kapcsolódóan rámutatnak arra, hogy az egyetemen megvalósuló gyakorlatok elősegítik a fenntartható települések és közösségek kialakulását. Ennek fontos eleme a 9. célban szereplő új technológiák használata és tanítása az egyetemeken. A 9. cél, amely magában foglalja az innováció ösztönzését, előmozdítja a 8. cél elérését, amely a gazdaság fenntartható növekedését támogatja például azzal, hogy megoldást keres arra a problémára, hogy hogyan lehet a nagyobb termelékenységű szintet elérni ugyan azzal a ráfordítással. Ezen túlmenően pedig nagy jelentőséget tulajdonít a 17. célnak, ugyanis a globális partnerség által lehetőség nyílik a tudás megosztására, mellyel elősegíthetik például a környezetbarát technológiák fejlesztését és terjesztését. (Gasparina és mtsai., 2021)

A diplomamunkák tartalma alapján Albareda-Tiana és szerzőtársai (2017) megállapították, hogy hiány van az olyan szakdolgozatokból melyek a fenntartható fejlődés elősegítésére irányulnak. Az üzleti egyetemek esetén érdemes lehet az ökohatékonyságról vagy a fosszilis üzemanyag felhasználás nélküli értékteremtésről, továbbá a műszaki egyetemek esetében az energiahatékony megoldásokról írni, ugyanis ezek hozzájárulnak a 13. célhoz, amely a klímaváltozás hatásának csökkentésére irányul. Kiemelik továbbá az 1. cél

megjelenésének hiányát, amely a szegénység megszüntetését szorgalmazza, pedig fontos lenne, hogy egy egyetem a hallgatóit egy igazságosabb és méltányosabb társadalom kialakítása felé terelje. Ez a gyakorlatban a civil szervezetekkel való együttműködés során is érvényesülhet, mely keretein belül lehetőség nyílna a szegények problémáinak megoldására, sebezhetőségük csökkentésére. (Albareda-Tiana és mtsai., 2018)

A két tanulmány rámutat arra is, hogy milyen problémák és nehézségek adódnak a fenntartható egyetemek gyakorlati megvalósulásával kapcsolatban. Mivel számos kezdeményezés a kormányzat engedélyezésétől függ, ennek hiányában az nem valósulhat meg, másrészt pedig sokszor problémák akadnak finanszírozás terén. (Gasperina és mtsai., 2021) Továbbá az oktatók számára új képzési lehetőségeket kell nyújtani, hiszen újfajta módszertanra van szükség a hallgatók fenntartható szemléletének kialakításához, emellett a hallgatói réteg ellenállása okozhat még nehézségeket. (Albareda-Tiana és mtsai., 2018)

II.6 Az egyetemek érintettjei

Az fenntartható egyetemi modellekből és a fenntartható egyetemi gyakorlatokból kiderült, hogy a vállalatokhoz hasonlóan az egyetemek is rendelkeznek érintettekkel, és az érintettek figyelembevétele kulcsfontosságú elemként jelenik meg az egyetemek fenntartható működése során. „Az érintettelmélet alkalmazása kéz a kézben jár a felelős vállalati koncepcióval” (Chikán, 2017, o. 152). A vállalati szférát tekintve Freeman (2010) elkülöníti a belső, illetve külső érintetteket. A belső érintettek közé tartozik a tulajdonosi kör, a fogyasztók és az alkalmazottak, a külső érintettek közé tartozik pedig a kormányzat, a versenytársak, fogyasztóvédők, környezetvédők, speciális érdekcsoportok, végül a média. (Freeman, 2010)

Ezt az érintettekkel való megközelítést a vállalatokhoz hasonlóan alkalmazhatjuk a szervezetek alkalmával is, így az egyetemek tekintetében is. Egy felsőoktatási intézmény esetében a belső érintettek lehetnek az oktatók, a hallgatók és az adminisztratív dolgozók. (Besenyei, 2019) Továbbá az egyetemek külső érintettjei lehetnek a fenntartók, más egyetemek, szakmai szervezetek, leendő munkaadók, külső, minősítő rangsorok, valamint a tudományos partnerek. (Besenyei, 2019) A lehetséges partnerek az oktatási szektoron, a kormányzati és vállalati szférán kívül még a civil szervezetek és a közösségek lehetnek (Velazquez és mtsai., 2006), illetve a külső érintettek köre kiegészülhet továbbá a természeti környezettel (Hussain és mtsai., 2019).

II.7 Fenntarthatóság oktatása a gazdasági egyetemeken

A jövő vezetőit, vállalkozóit és döntéshozóit az egyetemek oktatják, ezért is fontos, hogy az egyetemek miként kommunikálják és építik be működésükbe a fenntarthatóságot. (Alshuwaikhat & Abubakar, 2008) Ebből adódóan a felsőoktatási intézményeken belül a gazdasági egyetemeknek is nagy szerepe lehet a fenntarthatóság előmozdításában. Látva, hogy milyen központi szerepe van az oktatásnak a fenntarthatóság terén, így bemutatásra kerül ennek gyakorlati megvalósulása.

Kerekes és Wetzker (2019) szerint a tantervbe kétféle módon lehet beépíteni a fenntarthatóság kérdését és szemléletét. Az első lehetőség, hogy különálló kurzusok formájába nyílik lehetőség a hallgatók számára, hogy a fenntarthatóságról tanuljanak, például a vállalatok társadalmi felelősségvállalása (CSR), másodszor pedig érdemes lehet integrálni a felelős szemléletet minden egyetemen tanított kurzusba. A hosszú távú megoldás az lenne, ha a felelős vezetés a pénzügyektől az informatikáig minden üzleti kurzus részévé válna, viszont, ha ez az elején még nem megvalósítható, akkor rövid távon különálló, egyéni kurzusokként jelenjen meg a tanterv részeként. (Kerekes & Wetzker, 2019)

A fenntarthatóság tantervbe való integrálása tehát kulcsfontosságú a megfelelő hallgatói tudás elérésének érdekében. Ásványi és szerzőtársai (2022) kutatásában azt vizsgálták, hogy a fenntarthatóság témakörének beépítése egy egyetemi kurzusba, milyen hatással van a diákok hozzáállására. A kutatás eredménye bebizonyította, hogy fenntarthatóság oktatása az új készségek elsajátításával együtt hatással van a felelősebb attitűd kialakítására, valamint „előtérbe kerül a jövőbeli fenntartható cselekvésre való hajlandóság és akarat” (Ásványi és mtsai., 2022, o. 89). A kutatásban vizsgált kurzus kiemelt hangsúlyt fektet a projektpartnerekkel való együttműködésre, ugyanis a hallgatók így testközelből találkozhatnak valós vállalati problémákkal. (Ásványi és mtsai., 2022)

II.8 Az egyetemek küldetése

A megfelelő küldetésnyilatkozatok megalkotása egy nagyon lényeges elem mind a vállalati, illetve a szervezeti szférában egyaránt. Alapvetően a „vállalat küldetése a vállalat alapvető céljának konkrét értelmezése. Meghatározza a működési kört, a belső és külső érintettekkel való kapcsolatok alapelveit” (Chikán, 2017, o. 29). Velazquez és társai (2006) rámutatnak arra, hogy az egyetemek esetében is meg kell fogalmazni a küldetésnyilatkozatban, ha az egyetemi vezetés elkötelezi magát a fenntartható működés mellett (Velazquez és mtsai., 2006), ezáltal kommunikálva azt minden érintettje számára.

Cortés és szerzőtársai (2022) megvizsgálták csaknem 250 egyetemi küldetést az olvashatóságuk és teljesítményük alapján, és arra az eredményre jutottak, hogy az egyetemeken esetében a küldetésnyilatkozatoknak bővebb és összetettebb tartalmi elemekre van szüksége, ugyan is ez segít a szervezeti cél meghatározásában és a döntéshozatali folyamat irányításában, valamint ez a megfelelő megfogalmazás a belső és a külső érintettek számára. (Cortés és mtsai., 2022) Arra is rámutattak, hogy fellelhető kapcsolat az egyetemi küldetések érthetősége és az egyetem teljesítőképessége között, bár az egyetemek mérete, illetve az, hogy milyen régóta működik, jobban befolyásolja az egyetemek teljesítményét. (Cortés és mtsai., 2022)

Mivel a küldetések és az érintettek között ilyen fontos kapcsolat van, ezért fókuszál a jelen dolgozat is az egyetemi küldetésnyilatkozatok mellett a küldetésekben megjelenő érintettek vizsgálatára, mivel a küldetésekben megjelenő érintettekre vélhetően nagyobb figyelmet fordítanak az egyetemeken.

II.9 Az egyetemi küldetésnyilatkozatok tartalomelemzése – eddigi kutatási eredmények

Megismerve a fenntarthatóság és a felsőoktatás szoros kapcsolatát, érdemes megvizsgálni olyan kutatásokat és azok eredményeit, amely kiindulópontként szolgálhatnak jelen kutatás számára. Több olyan kutatás is elkészült, amely az egyetemi küldetésnyilatkozatok tartalmi elemeit vizsgálja. Ezek alapján jól látható, hogy milyen módon, milyen szempontok szerint értékelhető a fenntarthatóság az egyetemeken küldetéseik mentén. A kutatásokban a küldetésnyilatkozatok elemzéséhez tartalomelemzési módszereket alkalmaztak, például a szavak gyakoriságát figyelve, vagy tartalmi elemeket azonosítva a szövegben.

Lopez és Martin (2018) kutatásukban megvizsgálták, hogy van-e kapcsolat a küldetésnyilatkozatok tartalma, valamint az egyetemeken fenntarthatósági gyakorlata között. A küldetésnyilatkozatokat a bennük előforduló kulcsszavak gyakoriságával és a fontosabb tartalmi elemek által értékelték. Azt pedig, hogy az egyes egyetemeken milyen szinten képviselik a fenntarthatóságot a gyakorlatukban, azt a College Sustainability Report Card értékelésével mérték. A kutatás eredménye pedig azt mutatta, hogy azok az egyetemeken, melyek küldetéseikben több fenntarthatósághoz kapcsolódó kulcsszót használtak (mint például maga a fenntarthatóság és annak ragozott formái, a közösségi szerepvállalás, egyenlőség, igazság és környezet), azok fenntarthatósági értékelése is magasabb volt. (Lopez & Martin, 2018) Ez azért fontos a kutatás szempontjából, mert előrevetíti, hogy azok az egyetemeken, melyek

küldetésnyilatkozatai kapcsolódnak a Fenntartható Fejlődési Célok egyikéhez, várhatóan a működésük során is alkalmazni fogják azt.

Deus és szerzőtársai (2016) a küldetésnyilatkozatokat Alshuwaikhat és Abubakar fenntartható egyetemi modellje (2008) alapján értékelte. A modell a három fő területéhez kapcsolódó elemeket (egyetemi környezetirányítási rendszer, társadalmi részvétel és a társadalmi felelősségvállalás, fenntarthatóság előmozdítása az oktatásban és a kutatásban) kereste és azonosította az egyetemi küldetésekbe. Az általa vizsgált vezető brazil egyetemeken esetén azt az eredményt kapta, hogy az egyetemek 90%-a hivatkozott a társadalmi részvételre és a társadalmi felelősségvállalásra. Az küldetések 80%-ban jelent meg a fenntarthatóság oktatása és kutatása, továbbá küldetések csupán 6,6% említette meg, hogy a működése során előtérbe helyezi a környezetbarát megoldásokat. (Deus és mtsai., 2016) Ez arra utal, hogy a küldetések megfogalmazásánál inkább előtérbe helyezik a fenntarthatóság oktatásának elmítését, illetve a társadalmi felelősségvállalást, viszont nem fektetnek kellő hangsúlyt az fenntartható egyetemi működésre.

Jelen kutatáshoz hasonlóan a Fenntartható Fejlődési Célok küldetésekben való azonosítása Bedoya-Dorado és szerzőtársai (2022) kutatásában is szerepel. Az ő kutatásuk az kolumbiai egyetemek küldetés- és jövőképanyilatkozatának vizsgálata volt, és kutatásuk célja pedig, hogy feltárják, hogyan épültek bele a küldetés- és jövőképanyilatkozatokba a Fenntartható Fejlődési Célok. A kutatásban 86 küldetésnyilatkozatot és 86 jövőképanyilatkozatot elemeztek, így összesen 172 darab nyilatkozat képezte az elemzés alapját. A vizsgált egyetemek 60% fogalmazta meg az SDG célokat a küldetésében vagy jövőképében. Négy területet (oktatás és tanulás, kutatás, kormányzás, kultúra és egyetemi tevékenységek, valamint a társadalmi iránymutatás) határoztak meg az alapján, hogy miként járulhatnak hozzá az egyetemek az SDG célokhoz, így ezek mentén határozták meg a megjelenő célokat.

Az oktatás és tanulás területén a 4. cél 30 alkalommal jelent meg, ezen belül a 4.3 cél kétszer, a 4.7 cél 20 alkalommal, míg a 4.c cél pedig egyszer. A kutatás területén a 2., 3., 9., és 12. célok jelentek meg. A kormányzás, kultúra és egyetemi tevékenységek területén pedig a 17 célból 14 jelent meg, a legnagyobb gyakorisággal pedig a 4., 8., 10., 13., és a 16. célok. A negyedik terület a társadalmi iránymutatás területe, ehhez kapcsolódóan csupán 3 esetben fogalmazták meg, hogy hirdetni fogják a konkrét SDG célokat a társadalom felé, viszont 25 esetben kifejezték a társadalmi szerepvállalást. A célok azonosítása mellett kulcsszavak gyakoriságát is figyelték külön a küldetés- és külön a jövőképanyilatkozatokban. A kutatás végső

konklúziója, hogy leggyakrabban a 13. cél fordult elő, illetve az, hogy túlsúlyban voltak a társadalmi dimenzióval kapcsolatos célkitűzések. (Bedoya-Dorado és mtsai., 2022)

A bemutatott kutatásokból látszik, hogy milyen széles körben lehet az egyetemek küldetéseit elemezni. Érdekes a kifejezések gyakorisága mellett a tartalmi elemek közötti összefüggéseket is vizsgálni, illetve lehetőség nyílik az SDG célok azonosítására is a küldetések tartalmi elemei között. Mivel az elmélet kimondja, hogy az egyetemeknek érdemes megfogalmazniuk a küldetésükben a fenntarthatóság felé irányuló elköteleződést (Velazquez és mtsai., 2006), továbbá a kutatások is rávilágítanak a küldetések és a gyakorlati működés kapcsolatára, így jelen kutatás erre támaszkodva bízik benne, hogy az elemzett egyetemi küldetésnyilatkozatok képet adnak a régió egyetemeinek hozzáállásához a fenntarthatóság területéhez. A kutatások alapján megállapítható, hogy az egyetemek a küldetésükben kiemelt hangsúlyt fektetnek az oktatás minőségének, illetve a társadalmi szerepvállalásuk bemutatására.

III. Módszertan

A kutatás alapjául az egyetemi honlapokon megtalált küldetésnyilatkozatok és azok elemzése szolgál. Fő fókuszban azok a kelet-európai egyetemek állnak, melyeken a diákoknak módjukban áll gazdasági, üzleti vagy menedzseri képzéseket elvégezni. Ennek az az oka, hogy a kutatás kifejezetten azt vizsgálja, hogy milyen tendencia várható a jövőben a vállalatvezetői, illetve az üzleti életben döntési jogkörrel rendelkező személyek attitűdjeivel kapcsolatban, hiszen ezen feladatok és pozíciók megkövetelhetik azokat a tanulmányokat, melyeket ezeken az egyetemeken szerezhetnek meg. Mivel az egyetemeken kapott látásmód nagy hatással van a hallgatók értékrendjére, ezért maga az egyetem hozzáállása is irányadó lehet a fenntarthatóság felé vezető úton.

A kutatás fő kérdése:

Milyen hozzáállással rendelkeznek a kelet-európai gazdasági egyetemek a fenntarthatósági kérdésekhez?

Az ehhez kapcsolódó alkérdések pedig:

- 1) *Mely Fenntartható Fejlődési Célokat lehet az egyetemi küldetésnyilatkozatokban azonosítani?*
- 2) *Mely érintetteket nevezik meg a küldetéseikben?*
- 3) *Célként tűzik-e ki azt az egyetemek, hogy felelős vezetőket képezzenek?*

III.1 Tartalomelemzés

„A tartalomelemzés olyan kutatási technika, amelynek segítségével adatokból a kontextusaikra vonatkozóan megismételhető és érvényes következtetéseket vonhatunk le.” (Krippendorff, 1995, o. 22) A tartalomelemzés tehát olyan módszer, mely segítségével egy szöveg tartalmában megjelenő összefüggéseket, kapcsolódási pontokat tárhatjuk fel. Emellett lehetőség nyílik az egyes tartalmi elemek gyakoriságát is megfigyelni, ebből adódóan tartalomelemzés a kvalitatív és kvantitatív módszertan sajátosságait ötvözi.

Az egyetemek küldetésinek vizsgálatára irányuló kutatások alkalmával, melyek az irodalmi áttekintésben be lettek mutatva, szintén a tartalomelemzési módszert használták. A tartalomelemzés lehetővé teszi, hogy megvizsgálják a küldetésekben megjelenő kifejezések gyakoriságát, illetve segít a főbb tartalmi elemek meghatározásában, valamint lehetőséget nyújt az SDG célok azonosítására is, így előre meghatározott kategóriák mentén is meg lehet vizsgálni a küldetések tartalmát.

III.2 Minta

A mintában szereplő egyetemek, melyek küldetésnyilatkozatait elemeztem, azok a *Scimago Institutions Ranklist* 2021-es rangsorában szerepelnek. A vizsgált rangsor a szűrési lehetőségek segítségével kifejezetten a kelet-európai egyetemeket tartalmazza, ahol elérhetőek a biznisz, menedzsment és számviteli képzések. A listában szereplő összes egyetem esetében a hivatalos honlapjuk tanulmányozása után azok az egyetemek kerültek bele a végleges mintába, ahol a küldetés vagy küldetésnyilatkozat jól elkülönítve, egyértelműen, továbbá angol nyelven megtalálható volt a honlapon vagy a honlapra feltöltött fontosabb dokumentumokban.

A végleges minta 112 egyetem küldetésnyilatkozatából áll, ebben megjelennek hosszabban, illetve rövidebben kifejtett küldetések egyaránt. Fontos kiemelni, hogy a minta részét képezhetik olyan elemek is, ahol az egyetem a misszióját összevontan a célokkal, vagy a víziókkal együtt mutatja be. Mivel ezeket tartalmi szempontból nehéz különválasztani, ezekben az esetekben a teljes szöveg elemezve lett. Szintén megjelenik olyan küldetés is, amely úgy lett különválasztva a többi tartalmi elemtől, hogy a honlapon megjelent misszió menüpont alatt egyértelműen különálló és kiemelt bekezdés utalt a konkrét küldetésnyilatkozatra. Ebben az esetben a kiemelt tartalmi elemre fókuszált az elemzés. Ezek azért nem lettek mellőzve az kutatásból, mert értékes tartalmi elemekkel rendelkezhetnek, illetve növelik a minta reprezentativitásának mértékét.

Az elemzés tehát a kelet-európai egyetemekre fókuszál, így 16 ország egyetemei kerültek bele a mintába. A 16 országba beletartozik Bulgária, Csehország, Észtország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Makedónia, Montenegró, Oroszország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia és Ukrajna. Az elemzés során a 16 országból álló régió gazdasági karral vagy képzéssel rendelkező egyetemeinek hozzáállása lesz bemutatva a fenntarthatósághoz kapcsolódóan, ezáltal képet kapva a régió értelmiségi fejlődésének alakulásáról.

III.3 A kódolás menete

A végső mintában 112 egyetemi küldetésnyilatkozat szerepel. Az adatbázisban az egyes egyetemi küldetésnyilatkozatok mellett rögzítve lett az egyetem neve, valamint az, hogy melyik országhoz tartozik. A küldetésnyilatkozatok külön-külön lettek megvizsgálva, majd az elemzés eredményei is bekerültek az adatbázisba. Maga a kódolás két részre osztható.

Az első rész abból állt, hogy a küldetésnyilatkozatokban azonosítva lettek a 2015-ös Fenntartható Fejlődési Célokhoz (ENSZ, 2015) kapcsolódó elemek. Segítségül előzetesen át lett nézve az összes Fenntartható Fejlődési Cél. A célrendszer 17 célból és 169 alcélból épül fel. Az a cél, amely megjelent az adott küldetésnyilatkozatban, az jelölve lett az adatbázisban. A 17 célból 16 esetben nem lettek az alcélokhoz tartozó elemek külön rögzítve, minden olyan tartalmi elem, amely az adott célhoz kapcsolódott, azok egységesen lettek gyűjtve. A 16 Fenntartható Fejlődési Cél tartalma a következő, 1. táblázatban látható:

1. cél	A szegénység valamennyi formájának felszámolása mindenhol.
2. cél	Az éhezés megszüntetése, az élelmezésbiztonság és a jobb táplálkozás megteremtése, valamint a fenntartható mezőgazdaság támogatása.
3. cél	Az egészséges élet biztosítása és a jóllét előmozdítása minden korosztály valamennyi tagjának.
5. cél	A nemek egyenlőségének megvalósítása, minden nő és lány társadalmi szerepének megerősítése.
6. cél	A vízhez és szanitációhoz történő hozzáférés és a fenntartható vízgazdálkodás biztosítása mindenki számára.
7. cél	Megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energiához való hozzáférés biztosítása mindenki számára.
8. cél	Tartós, befogadó és fenntartható gazdasági növekedés, teljes és termelékeny foglalkoztatás és méltányos munka elősegítése mindenki számára.
9. cél	Ellenállóképes infrastruktúra kiépítése, az inkluzív és fenntartható iparosítás támogatása és az innováció ösztönzése.
10. cél	Az országokon belüli és országok közötti egyenlőtlenségek csökkentése.
11. cél	A városok és egyéb emberi települések befogadóvá, biztonságossá, ellenállóképessé és fenntarthatóvá tétele.
12. cél	Fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása.
13. cél	Sürgős lépések megtétele a klímaváltozás és hatásainak leküzdésére.
14. cél	Az óceánok, a tengerek és a tengeri erőforrások megőrzése és fenntartható használata a fenntartható fejlődés érdekében
15. cél	A szárazföldi ökoszisztémák védelme, helyreállítása és fenntartható használatának támogatása, a fenntartható erdőgazdálkodás, a sivatagosodás leküzdése, a talajdegradáció megállítása és visszafordítása, valamint a biológiai sokféleség csökkenésének megállítása
16. cél	Békés és befogadó társadalmak támogatása a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára és a hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézmények kiépítése minden szinten
17. cél	A végrehajtás eszközeinek erősítése és a Globális Partnerség újjáélesztése a fenntartható fejlődés érdekében

1. táblázat: A Fenntartható Fejlődési Célok

Forrás: Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer (ENSZ, 2015, o. 19)

A 4. cél esetében, amely a minőségi oktatás kérdésére vonatkozik, ott minden alcélhoz külön is hozzá lettek rendelve, majd rögzítve az egyes tartalmi elemek. A 4. célhoz 10 darab alcél tartozik, az ezekhez tartozó tartalmi elemek külön is lettek jelölve az adatbázisban melyeket a következő, 2. táblázat mutat be:

4. cél	2030-ig annak elérése, hogy minden lány és fiú elvégezze az ingyenesen biztosított, méltányos és minőségi alap- és középfokú iskolát, ami releváns és hatékony tanulási eredményhez vezet.
4.1	2030-ig minden lány és fiú számára hozzáférés biztosítása a minőségi kora-gyermekkori fejlődéshez, ellátáshoz és iskolaelőkészítő oktatáshoz, hogy felkészültek legyenek az általános iskolai oktatásra
4.2	2030-ig minden nő és férfi számára egyenlő hozzáférés biztosítása a megfizethető és minőségi műszaki-, szakmai- és felsőfokú oktatáshoz, beleértve az egyetemi oktatást is.
4.3	A nemek egyenlőségének megvalósítása, minden nő és lány társadalmi szerepének megerősítése.
4.4	2030-ig a munkavállaláshoz, tisztességes munkához és vállalkozói tevékenységhez megfelelő tudásszinttel – beleértve a műszaki és szakmai képzettséget is – rendelkező fiatalok és felnőttek számának jelentős növelése.
4.5	2030-ig a nemek közti egyenlőtlenségek megszüntetése az oktatásban, továbbá egyenlő hozzáférés biztosítása az oktatás és szakképzés minden szintjén a sérülékeny csoportok számára, beleértve a fogyatékkal élőket, az őslakosokat és a kiszolgáltatott helyzetben levő gyermekeket.
4.6	2030-ig az írás, olvasás és számolás elsajátításának biztosítása a fiatalok teljes, és a felnőttek jelentős arányának körében.
4.7	2030-ig annak biztosítása, hogy minden tanuló olyan tudást és készséget szerezzen, amely a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges, beleértve egyebek közt a fenntartható fejlődés, és a fenntartható életmódokkal, az emberi jogokkal, a nemek közti egyenlőséggel, a béke és az erőszakmentesség kultúrájának előmozdításával, a globális felelősség szemléletével, a kulturális sokszínűség és a kultúrának a fenntartható fejlődéshez történő hozzájárulásával foglalkozó oktatás révén.
4.a	Olyan oktatási létesítmények kiépítése és korszerűsítése, amelyek figyelembe veszik a gyerekek, a fogyatékkal élők és a nemek sajátosságait, és mindenki számára biztonságos, erőszakmentes, befogadó és hatékony eredmények elérésére ösztönző tanulási környezetet biztosítanak.
4.b	2020-ig globális szinten jelentősen növelni a fejlődő országok, különösen a legkevésbé fejlett országok, a fejlődő kis szigetállamok és az afrikai országok számára nyújtott ösztöndíjakat, a felsőoktatásba történő beiratkozás elősegítése céljából, beleértve a fejlett és más fejlődő országokban levő szakképzést, az információs és kommunikációs technológiát, a műszaki, mérnöki és tudományos programokat
4.c	2030-ig a képesített oktatók számának jelentős mértékű növelése, beleértve a nemzetközi együttműködés keretében történő tanárképzést a fejlődő országokban, különösen a legkevésbé fejlett országokban és a fejlődő kis szigetállamokban.

2. táblázat: A 4. Fenntartható Fejlődési Cél és annak alcéljai

Forrás: Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer (ENSZ, 2015, o. 23)

A kódolás második része a küldetésnyilatkozatokban megnevezett érintettek azonosítása és kigyűjtése volt, valamint az, hogy a küldetésekben megfogalmazza-e egy egyetem, hogy konkrét szándéka a hallgatókból felelős, tisztességes, jövő-orientált gondolkodású egyéneket, vezetőket nevelni, ha igen, akkor az jelölve lett az adatbázisban. Minden küldetésben megnevezett érintett vagy érintettcsoport rögzítve lett, majd ezután csoportosítva lettek, ugyanis számos esetben előfordult, hogy más szinonimák jelentek meg a küldetésekben, melynek jelentése ugyanaz volt.

A kódolás végén tehát elkészült egy adatbázis, melyben szerepel egyrészt, hogy az egyes célok mely egyetemek küldetésében jelenik meg, illetve azt is jelöli, hogy az egyes célok, illetve a 4. cél esetében az alcélok milyen gyakorisággal jelennek meg, másrészt pedig tartalmazza a

megjelenő érintettek, illetve azt, hogy hány alkalommal emelték ki a felelős hallgatók, vezetők képzetét, mint egyetemi küldetést.

III.4 Az elemzés felépítése

A dolgozat kutatási célja, hogy feltárja milyen hozzáállást tanúsítanak a kelet-európai régió gazdasági, valamint üzleti fókusszal is rendelkező egyetemei a fenntarthatósági kérdésekhez, mely Fenntartható Fejlődési Célokat lehet azonosítani az egyetemi küldetésnyilatkozatokban, valamint mely érintetteket nevezik meg a leggyakrabban a küldetéseken, illetve, hogy az egyetemek konkrét célként nevezik-e meg a felelős vezetők képzetét a tanulmányok alatt.

A kapott eredményekből kiderül, hogy mely SDG célokra fektetnek nagyobb figyelmet az egyetemek, valamint mely célok azok, amik nagyon ritkán vagy egyáltalán nem jelennek meg az egyetemi küldetéseken. A tartalmi elemek mélyebb rendszerezésével pedig feltárhatjuk az összefüggéseket az egyes célok között. A minél átfogóbb elemzés érdekében kialakításra került 7 fő dimenzió, ami mentén értékelni lehet azt, hogy egy cél mely területeken és milyen módon érvényesülhet és segítheti elő a fenntarthatóság előmozdítását az egyetemek esetében. Ez a 7 fő dimenzió a vizsgált fenntartható egyetemi modellek alapján került kialakításra. Figyelembe lett véve az, hogy a modelleknek milyen közös pontjai vannak, valamint az is, hogy miként egészíthetik ki egymást, emiatt pedig az elemzés minél szélesebb spektrumban próbálja bemutatni a kapott eredményeket.

A 7 fő dimenzió, ami mentén kifejtésre kerülnek a küldetéseken megjelenő és azonosított Fenntartható Fejlődési Célok:

1. oktatás
2. kutatás
3. egyetemi működés
4. közösségi szerepvállalás
5. együttműködés
6. természeti környezet
7. vezetők elköteleződése

Az egyetemek érintettjeit tekintve a szakirodalom alapján külső és a belső érintettek szerint lettek rendezve a megjelenő szereplők. Ebben az esetben fontos volt az egyes érintettcsoportok megjelenésének gyakorisága is, ugyanis ezáltal lehet eldönteni, hogy mely érintetteken mekkora a hangsúly a küldetések tekintetében. Az egyes kapcsolódási pontokat pedig az

határozza meg, hogy a szövegben milyen kontextusban jelenik meg az adott érintett. Mindezik segítségével fel lehet vázolni egy érintett-térképet, amely bemutatja a kutatás eredményeit.

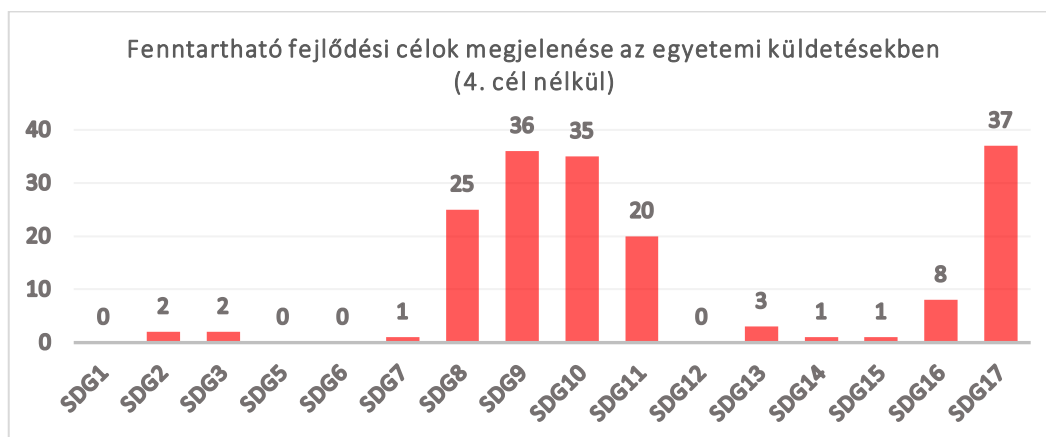
Amennyiben megjelent a küldetésben az, hogy az egyetem célja a felelős egyének és vezetők képzése, kinevelése, akkor a legfontosabb tartalmi elemek feljegyzésre kerültek, amely segítségével kiderül, hogy milyen kontextusban jelennek meg az egyetemek küldetéseiben ezek a célkitűzések. Mindemelett érdemes ezt országonként is megvizsgálni, ugyanis a gazdasági egyetemek esetében a felelős vezetők képzése kiemelt hangsúlyt kaphatnak a fenntartható fejlődés előremozdításában, emiatt az országok közötti különbségek is fontosak.

IV. Eredmények elemzése

IV.1 A Fenntartható Fejlődési Célok megjelenése az egyetemi küldetésekben

Az elemzés során az volt megfigyelhető, hogy bár általában rövid, pár mondatos küldetésnyilatkozatok jelennek meg az egyetemek hivatalos honlapján, nagyon sok különböző tartalmi elem található meg bennük, és emiatt számos SDG célt lehetett azonosítani a küldetésekben. Az eredmények jól bemutatják, hogy a kelet-európai régióban milyen célokat fogalmaznak meg az egyetemek, valamint milyen módon érvényesülhetnek a Fenntartható Fejlődési Célok a küldetésekben, továbbá mely területek azok, melyekre nagyobb figyelem irányul és mik azok a pontok, amit kevésbé emelnek ki a nyilatkozatokban.

A kvantitatív eredményeket az alábbi két ábra foglalja össze. A diagrammon szereplő számok azt jelölik, hogy hány darab küldetésnyilatkozatban jelent meg, és lehetett azonosítani az adott célt, emiatt össze is lehet hasonlítani az egyes célok gyakoriságát, valamint a célok megjelenésének arányát az összes küldetésnyilatkozathoz képest, ami 112 darab küldetés volt. Az 1. ábra a 4. cél kivételével mutatja be az eredményeket. Mivel a 4. célt 99 alkalommal lehetett azonosítani, így ennek a célnak a megjelenését külön, a 2. ábra mutatja be. Ebben az esetben az egyes alcélok megjelenésének vizsgálatára érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni.

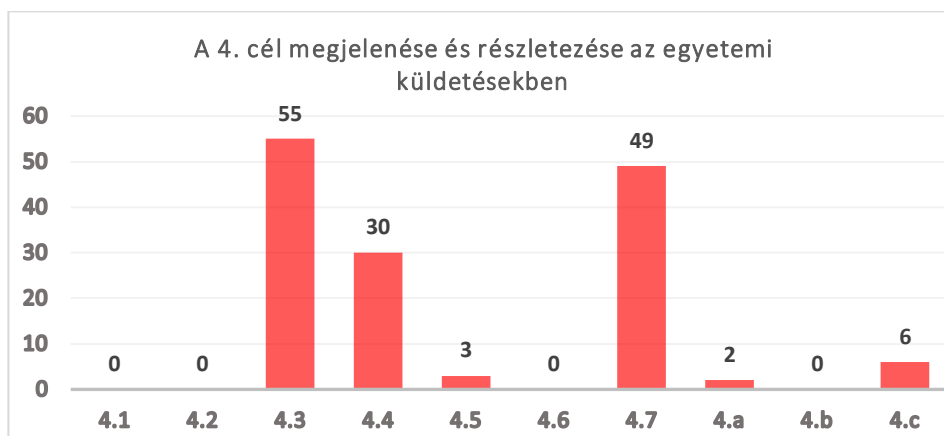
1. ábra: Megmutatja, hogy az egyes célok hány darab küldetésben szerepeltek

Forrás: saját szerkesztés

A Fenntartható Fejlődési Célok a fenntarthatóság társadalmi, gazdasági és környezeti pilléreit mind magában foglalja, emiatt érdemes ezek mentén megvizsgálni az eredményeket. Az 1. ábrát tekintve társadalmi fenntarthatóság kapcsán látható, hogy a 10., 11. és 17. cél jelenik meg a leggyakrabban, valamint ennél kisebb számban, de megjelenik a 16. cél is. A gazdasági fenntarthatóság terén a 8. és a 9. cél szintén viszonylag nagy számban jelenik meg. A környezeti

fenntarthatóságot tekintve pedig azt láthatjuk, hogy ellenben a társadalmi-gazdasági területhez képest nagyon kevés esetben lehet azonosítani az ezzel kapcsolatos célt, ami pedig megjelenik az a 13., illetve a 14. és 15. cél.

Mivel a mintában szereplő egyetemek főként gazdasági és/vagy üzleti fókusszal rendelkeznek, ezért ebből ered az, hogy ilyen nagy arányban jelennek meg a társadalmi és gazdasági fenntarthatósági célkitűzések. Ezek az egyetemek a fenntarthatóság ezen területeit tudják a legnagyobb mértékben képviselni, emiatt a környezeti fenntarthatóság kérdése háttérbe szorul. Ez nem azt jelenti, hogy nem is szükséges a küldetésükben megfogalmazni azt, jelen kutatás eredményei azonban azt mutatják, hogy a gazdasági egyetemek főként a társadalmi és gazdasági területekre fókuszálnak. A jövőben érdemes lehet a környezeti fenntarthatóságnak is nagyobb szerepet tulajdonítani.

2. ábra: Megmutatja, hogy az egyes alcélok hány darab küldetésben szerepeltek

Forrás: saját szerkesztés

A 4. cél az egyetemi küldetések majdnem 90%-ában megjelenik, ez nem meglepő, hiszen oktatási intézmények vizsgálatáról van szó, ezért is érdemes ezt a célt részletesebben megvizsgálni. Ahogy a 2. ábra mutatja, a 4.3 alcélon van a legnagyobb hangsúly, majd ezt követi a 4.7 alcél, melynek fontosságát az UNESCO „Oktatás a fenntartható fejlődésért 2030-ig” keretrendszerében is kiemelt szerepet kapott. A számokból látható, hogy ez a két alcél több küldetés esetén jelenik meg, mint az összes többi cél. A 4.4 cél már kevesebb küldetésben jelenik meg, de még így is kiemelt szerepe van a többihez képest. Nagyon alacsony számban, de megjelennek a 4.5, 4.a és 4.c alcélok, pedig ezek is a fenntartható egyetemi modellek fontos elemét képezik

Az eredményekből látható, hogy egy küldetésben sem jelenik meg az 1. cél, ami a szegénység felszámolására irányul, pedig fontos lehet az igazságosabb társadalmak kialakítása

szempontjából (Albareda-Tiana és mtsai., 2018), továbbá az 5. és 6. cél sem, a fenntartható vízfogyasztás és a modern energiához való hozzáférés, pedig ezek megjelenése az egyetem működése kapcsán lenne érdekes, mellyel a környezeti fenntarthatósághoz is nagyban hozzájárulna. Nem jelenik meg közvetlenül a 12. cél sem, pedig ez irányul a fenntartható fogyasztási és termelési szokásokra. Továbbá a 4. cél esetében nem jelenik meg a 4.1, 4.2, 4.6, és 4.b alcél, viszont ezekre inkább az oktatás alacsonyabb szintjein érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni.

A továbbiakban hét dimenzió mentén kerül bemutatásra, hogy a küldetésekben megjelenő célok és alcélok milyen kontextusban és milyen tartalmi elemek által jelenhetnek meg a küldetésekben. A módszertani részben bemutatott hét dimenzió a fenntartható egyetemi modellekkel összhangban lett megalkotva, fókuszálva azok legfontosabb területeire.

IV.1.1 Oktatás

Maga az oktatás, a felsőoktatási intézmények legfontosabb feladatai közé tartozik, valamint kiemelt szerepet kap az összes fenntarthatósági modellben. A kutatás eredményeiből látszik, hogy a kelet-európai egyetemek, melyek megfogalmazzák küldetéseiket, nagyon nagy arányban beleépítik a minőségi oktatás kérdését. Az oktatás milyenségére közvetlenül a 4. Fenntartható Fejlődési Cél utalhat, ezen belül pedig a 4.3, 4.4 és 4.7 célok azok, melyek a kutatás alapján nagy számban beépülnek a küldetésnyilatkozatok tartalmába.

A vizsgált küldetésekben ez úgy jelenik meg, hogy megfogalmazzák az egyetemek küldetéseikben azt, hogy céljuk a magas minőségű oktatás, illetve a magas szintű felsőoktatás biztosítása, bővebben pedig a minőségi, megfizethető és korszerű oktatásként is hivatkoznak rá. Például „A Belgrádi Egyetem küldetése, hogy kiváló oktatást és kivételes tudást nyújtson hallgatóinak” (Belgrádi Egyetem, Szerbia), „a VŠE küldetése, hogy a cseh és a külföldi hallgatók számára kiváló felsőoktatást biztosítson” (Prágai Közgazdasági Egyetem, Csehország), valamint „Az egyetem küldetése a minőségi, megfizethető, korszerű oktatás biztosítása” (Irkutszki Nemzeti Kutatási Műszaki Egyetem, Oroszország).

Számos esetben célként fogalmazzák meg a küldetésekben az élethosszig tartó tanulás fontosságát, amely szintén a 4. SDG célhoz tartozik, például „az egész életen át tartó tanulás szemléletének előmozdítása” (Tartui Egyetem, Észtország) vagy „egész életen át tartó tanulási lehetőséget kínálunk” (Karol Adamiecki Közgazdasági Akadémia, Lengyelország). Egyes egyetemek kiemelik a munkaerőpiaci igényekhez alakított oktatás jelentőségét, amely már összefüggésbe hozható a 4.4 alcéllal, ezek úgy jelenhetnek meg a küldetésekben, mint például

a Miskolci Egyetem esetében, *„Képzésünket a munkaerőpiaci igényekhez tudjuk igazítani”* (Miskolci Egyetem, Magyarország).

IV.1.2 Kutatás

A kutatás szerepe a fenntarthatóság kapcsán kiemelt fontosságú, ugyanis a kutatás által megoldásokat adhatunk a már meglévő gazdasági, társadalmi és környezeti problémákra (Dumitrascu & Ciudin, 2015; Velazquez és mtsai., 2006). Az oktatás szoros összefüggésben áll a kutatással, erre utal, hogy számos oktatással kapcsolatos célkitűzés hat a kutatási tevékenységre és fordítva, emiatt az egyetemek küldetéseiben megjelent az, hogy fontos számukra a kutatás vezérelte tanítás, például *„az egyetem küldetése a kutatás-alapú oktatás biztosítása”* (Kaunasi Műszaki Egyetem, Litvánia). Továbbá ide tartozik a 4.a alcél keretein belül az oktatási létesítmények fejlesztése, melyre példa a Primorska Egyetem küldetésében megjelenő *„speciális tanulmányi és kutatás-orientált egységek vagy központok fejlesztése”* (Primorska Egyetem, Szlovénia) rész.

A kutatás eredményei rámutatnak, hogy a 8. és a 9. cél nagy számban azonosítható volt az egyetemi küldetésekben. A 8. cél esetében az egyetemek törekednek a tudásalapú gazdaság létrehozására, a gazdasági ismeretek bővítésére a kutatás által, illetve megemlítik az innovációkutatást, ami amellet, hogy támogatja a gazdasági fejlődést, innovatív megoldások létrehozására ösztönzi a hallgatókat. Erre példa *„az [egyetem] missziója [...] gazdasági ismereteket gazdagító kutatásokat végezni”* (Nicolaus Copernicus Egyetem, Lengyelország), vagy *„a tudásalapú gazdaság úttörőjeként fellépni”* (Tartui Egyetem, Észtország).

A 9. cél esetében pedig hasonlóan a 8. célhoz, az egyetemek nagy hangsúlyt fektetnek az innováció ösztönzésére, a kutatás és fejlesztés tevékenységére, az innovatív technológiák létrehozására, például *„az egyetem K+F és kutatási tevékenységet végez”* (Pannon Egyetem, Magyarország), vagy *„a kutatások küldetése [...] az innováció ösztönzése”* (Bukaresti Gazdaságtudományi Akadémia, Románia), valamint megjelenik annak fontossága, hogy a kutatások vegyék figyelembe az ipar szükségletét, például *„az egyetem kutatásai kielégítsék az ipar igényeit”* (Szófia Műszaki Egyetem, Bulgária).

IV.1.3 Egyetemi működés

A fenntartható egyetemi modellek egyik közös pontja, hogy kiemelt szerepet tulajdonítanak az egyetemi működés milyenségének (Alshuwaikhat & Abubakar, 2008; Cortese, 2003; Hussain és mtsai., 2019; Velazquez és mtsai., 2006), például az energiatakarékos, környezetbarát zöld kampuszok kiépítésével. Erre vonatkozóan a 4.a SDG

cél lehet iránymutató, ugyanis ez foglalkozik az oktatási létesítmények fejlesztésével, azonban a kutatás rámutat, hogy csupán két egyetem emeli ezt ki a küldetésében. Mindemellett az egyetem működésébe tartozhat, ha egy egyetem megemlíti a küldetésében azt, hogy a közösség minden tagja számára lehetőséget biztosít a továbbtanulásra (Alshuwaikhat & Abubakar, 2008; Hussain és mtsai., 2019), amelyre 4.5 alcél hivatkozik. Erre példa *„az egyetem nyitott minden hallgató számára az egyenlőség és a tanulmányi eredmények alapján, ideológiai, politikai, kulturális és társadalmi származásra való tekintet nélkül”* (Szkopjei Szent Cirill és Metód Egyetem, Makedónia), viszont a hozzáférhetőségről szóló tartalmi elemeket nagyon kevés egyetem emeli ki.

Szintén kis hangsúlyt fektetnek az egyetemek arra, hogy a küldetésükben megfogalmazzák azt, hogy az oktatók és a dolgozók számára milyen fejlődési lehetőséget nyújtanak, pedig egy egyetem tanárbázisa nagy hatással van az egyetemi oktatás minőségére (UNESCO, 2020). Az erre vonatkozó 4.c alcélt csupán hat alkalommal lehetett megfigyelni a küldetésekben, például ez szintén a Szkopjei Szent Cirill és Metód Egyetem küldetésében jelenik meg, amely *„egy olyan egyetem, amely ösztönző környezetet teremt alkalmazottai számára, biztosítva számukra képességeik fejlődését annak érdekében, hogy elérje küldetését”*. Ezt a célt még a nemzetközi mobilitási programokkal lehet elérni, mint például a Libereci Műszaki egyetem esetében, ahol kiemelik, hogy fontos számukra a *„magas szintű nemzetközi mobilitás mind a hallgatók, mind a tudományos személyzet számára”* (Libereci Műszaki Egyetem, Csehország).

IV.1.4 Közösségi szerepvállalás

A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy az egyetemek és a felsőoktatási intézmények már önmagában az oktatás által milyen nagy szerepet képviselhetnek a közösségi szerepvállalás területén, például a tudásteremtés által hozzájárulnak a társadalom, valamint a humán tőke fejlődéséhez. Ez számos egyetemi küldetésben megjelenik, például *„[az egyetem] küldetése, hogy olyan tevékenységeket végezzen, ami a tudás létrehozását, hasznosítását és a társadalom fele történő átadását segítsé”* (Jászvásári Gheorghe Asachi Műszaki Egyetem, Románia) vagy *„lehetőséget teremteni a humán és szellemi tőke létrehozására”* (Észak-Kaukázusi Szövetségi Egyetem, Oroszország). Mindemelett az is megjelenik a Kharkhivi Nemzeti Műszaki Egyetem küldetésében, hogy *„képzést biztosít a szakemberek új generációja számára”* (Nemzeti Műszaki Egyetem, Ukrajna), ezek pedig a 4.3 és 4.4 alcélként jelennek meg.

A közösségi szerepvállaláshoz köthető a 8. és a 9. cél megjelenése is, ugyanis az egyetemek kiemelik küldetésükben a gazdasági jólét előremozdítását, az innováció vezérelte

fejlődést és a technológiatranszfer hozzájárulását a társadalmi-gazdasági fejlődéshez. Ez jelenik meg a Vilnius Egyetem esetében, ugyanis „*a Vilnius Egyetem küldetése [...] a tudományos fejlődés, a társadalmi és gazdasági jólét előmozdítása*” (Vilnius Gediminas Műszaki Egyetem, Litvánia), vagy például „*az egyetem kulcsszerepet kíván játszani a régióban a szellemi teljesítmény, a polgárok jóléte és a gazdasági fejlődés szempontjából*” (Pécsi Tudományegyetem, Magyarország). Látható, hogy ez a két cél, milyen szorosan összefügg egymással, hiszen technológia és az innováció az alapja tudásalapú és fenntartható gazdasági fejlődésnek. A küldetések vizsgálata rávilágít arra, hogy ilyen módon is hozzá tudnak az egyetemek járulni a közösségi fejlődéshez. Ezt támassza alá a spliti egyetem küldetése is, melyben leírja, hogy „*közintézményként a spliti egyetem a tudást közjószágként értékeli, amelyet a kutatás és az innováció révén folyamatosan elő kell állítani és tovább kell fejleszteni, beágyazva azt a helyi és a tágabb közösségbe, különösen a gazdaságba a tudás- és technológiatranszfer révén*” (Spliti Egyetem, Horvátország).

A társadalmi fenntarthatósággal kapcsolatos 10. és 11. SDG cél is ide tartozik. Az eredmények azt mutatják, hogy ez a két cél viszonylag nagy arányban jelenik meg a küldetésekben. A 10. cél esetében úgy, hogy az egyetem küldetéseként nevezi meg azt, hogy támogassa a helyi közösségeket, az ország, illetve a régió társadalmi és gazdasági fejlődését, növelje a jólétet és az életszínvonalat az adott területen, támogatva az ország fejlődését. Azáltal, hogy az egyetemek elköteleződnek a kelet-európai régió fejlesztése mellett, csökkenthetik az országok és a régiók közti fejlettségi különbséget. Például „*a Plekhanov Egyetem küldetése Oroszország fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődésének előmozdítása*” (Plekhanov Orosz Állami Közgazdaságtudományi Egyetem) vagy a Pardubicei Egyetem küldetésében megjelenő rész utal „*az életminőség és a társadalom jólétének növelésére*” (Pardubicei Egyetem, Csehország), valamint „*az ULBS jelentősen hozzájárul a helyi közösség, a régió és a román társadalom egészének fejlődéséhez*” (Nagyszebeni Lucian Blaga Egyetem, Románia).

A 11. cél egyrészt úgy jelenik meg a küldetésekben, hogy az egyetemek célként nevezik meg az egyetemi város fejlesztését, másrészt pedig a kulturális értékek és a kulturális örökség védelmére hívják fel a figyelmet, mint például a Kazan Szövetségi Egyetem esetében, melynek küldetése „*a város egyedülálló kulturális és oktatási örökségének megőrzése és fejlesztése, [...] mint az Európa és Ázsia találkozási pontjánál az etnikailag és vallásilag sokszínű régió jellegzetes történelmi és kulturális örökségének őrzője*” (Kazan Szövetségi Egyetem, Oroszország), vagy például „*a helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi közösségen belüli sajátos kulturális összetevők fejlődésének előmozdítása és fenntartása*” (Babeş-Bolyai

Tudományegyetem, Románia), valamint „a tudományos és egyéb szellemi és társadalmi értékek ápolása” (Vilnius Egyetem, Litvánia).

A közösségi szerepvállalás és példamutatás (Alshuwaikhat & Abubakar, 2008) fontos eleme lehet, hogy az egyetemi küldetésben megfogalmazódik az emberi jogok, alapvető szabadságjogok, a biztonság, szabadság és demokrácia értékeinek képviselése, mindez pedig a 16. SDG célhoz kapcsolódik. Erre példa a Zágrábi Egyetem küldetésnyilatkozata, melyben szerepel, hogy *„minden egyetemi tevékenység elősegíti a személyes fejlődést, valamint előmozdítja az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat”* (Zágrábi Egyetem, Horvátország), valamint *„az Egyetem a szabadság, a demokrácia, a humanizmus és az etika biztosítékaként folytatja küldetését nemcsak saját tudományos környezetében, hanem a társadalomban is”* (Pavol Jozef Šafárik Egyetem, Szlovákia).

Csupán két egyetem küldetésében jelenik meg a 3. célhoz tartozó bármely tartalmi elem, pedig a magas minőségű és egészséges élet támogatása is nagyban hozzájárulna a társadalmi és közösségi szerepvállaláshoz. Az egyik egyetem az a Csehországban található Masaryk Egyetem melynek küldetése, hogy *„hozzájáruljon [...] minden generáció magas színvonalú és egészséges életéhez.”* (Masaryk Egyetem, Csehország). Az eredményekből látszódik, hogy a legnagyobb hangsúlyt az egyetemek a közösségi szerepvállalásra fektetik, valamint bemutatja, hogy milyen sok területen érvényesülhet a közösségi szerepvállalás az egyetemek esetében.

IV.1.5 Együttműködés a különböző szinteken

Legyen szó helyi, nemzeti, regionális vagy nemzetközi együttműködésről, mindegyik esetében beszélhetünk a 17. célról, amely globális partnerségre hívja fel a figyelmet. A küldetésekben az egyetemek számos lehetséges partnert neveznek meg, például más egyetemeket, a nemzetközi akadémiai közösséget vagy kutatóintézeteket, például a Ljubljnai Egyetem küldetésében szerepel az, hogy *„a tudományos [...] eredmények megosztása más egyetemekkel és tudományos kutatóintézetekkel”* (Ljubljnai Egyetem, Szlovénia) vagy például *„az egyetem nyitott a nemzetközi és szakértői együttműködésre”* (Katowicei Gazdasági Egyetem).

Ide kapcsolódik még a helyi közösséggel, civil szervezetekkel és vállalatokkal való együttműködés is, amely úgy jelenik meg a küldetésekben, mint *„partnerség a minőség, a kreativitás és az innováció támogatására a szövetségi, regionális és önkormányzati hatóságokkal, a gazdaság szektorral és a civil társadalmi intézményekkel”* (N. P. Ogarev Mordoviai Állami Egyetem, Oroszország).

Látható, hogy az együttműködések által egyrészt a nemzetközi egyetemekkel és oktatási intézményekkel való közös munkán van a hangsúly, továbbá pedig a helyi szervezetekkel való együttműködés miatt a szűkebb közösségre is hatással lehetnek ezek a kollaborációk. A vállalatokkal való együttműködés serkentheti a tudásteremtést a szektorban, ezek pedig mind kapcsolódnak az előző dimenziókban megfogalmazott elemekhez, mint a kutatás és a közösségi szerepvállalás.

IV.1.6 Természeti környezet

Ahogy az elemzés bevezetőjében is olvasható, a kutatás rámutat arra, hogy a régió egyetemei a fenntarthatóság környezeti pillérére fektetik a legkisebb hangsúlyt, emiatt elmondható, hogy bár az újabb fenntartható egyetemi modellek szerves része a természeti környezet figyelembevétele (Hussain és mtsai., 2019) az egyetemi működés során, az látható, hogy nagyon kevés egyetem nevezi meg küldetésében konkrétan a természeti környezet védelmét és figyelembevételét. A vizsgált egyetemi küldetésekben a 13. cél, amely magáról a klímaváltozás hatásainak csökkentéséről szól, úgy jelenik meg, hogy a környezet tiszteltére, valamint a környezeti változásokra való megfelelő válaszreakciókra hívja fel a figyelmet. Erre példa az *„aktív válasz a környezetben zajló eseményekre”* (Ljubljana Egyetem, Szlovénia), vagy *„tisztelően tartjuk a környezetet azáltal, hogy a fenntartható fejlődés elveinek megfelelően cselekszünk”* (Poznańi Közgazdasági és Üzleti Egyetem, Lengyelország).

A természeti környezethez kapcsolódik még a 14. és a 15. cél, amely a vízi és a szárazföldi ökoszisztémák védelméről szól, valamint a 2. cél, ami főként az éhezés megszüntetésére irányul, de kiemeli a fenntartható mezőgazdaság támogatását is. Ezeket célok bár megjelennek egy-két alkalommal a küldetésekben valószínűleg az egyetem speciális képzési területei miatt, például olyan egyetem esetében, ami agrártudományokkal vagy környezettudományokkal foglalkozik, viszont bele került a mintába, mert vélhetően van gazdasági szak az elérhető képzései között. Például az Ukrán Nemzeti Élet- és Környezettudományi Egyetem *„célja az élet és a környezet, a szárazföldi és vízi ökoszisztémák biológiai erőforrásainak felhasználása, szaporodása és kiegyensúlyozott fejlődése”*, emellett megemlíti küldetésében *„a mezőgazdasági termékek minőségének és biztonságának ellenőrzését”* (Ukrán Nemzeti Élet- és Környezettudományi Egyetem, Ukrajna).

IV.1.7 Egyetemi vezetés elköteleződése

Az egyetemek vezetőinek elköteleződésére külön felhívják a fenntartható egyetemi modellek a figyelmet, emiatt az elemzés is különálló egységként kezeli ezt, melyet a 4.7 alcél

által lehet a legjobban megfigyelni. Maga a 4.7 alcél utal a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges tanulmányok biztosítására, magában foglalja a fenntarthatóság legtöbb aspektusát, köztük az emberi jogok, a nemek közti egyenlőséget, az erőszakmentes társadalmak kialakítását és kulturális sokszínűséget. Ennek a célnak a megjelenése a küldetésnyilatkozatokban kulcsfontosságú az egyetemek hozzájárulása kapcsán a fenntarthatósághoz, ugyanis nem csak közvetetten, de közvetlenül hatnak a fenntartható fejlődés előmozdításához.

A 4.7 alcél ugyan kapcsolódik az előbb felsorolt dimenziók mindegyikéhez, mégis külön érdemes beszélni róla, hiszen a 4.7 cél megjelenésével az egyetem akár az oktatás, kutatás révén kiemeli közösségi szerepvállalás vagy a globális együttműködést. Ez által pedig hozzájárul a fenntarthatósághoz, ami az egyetemi vezetés elköteleződését tükrözi a fenntarthatóság mellett, melyet érdemes a küldetésekben is megjeleníteni (Velazquez és mtsai., 2006).

Mivel ez 4.7 célt és annak bármely elemét nagyon gyakran lehetett azonosítani a küldetésekben, rávilágít arra, hogy a régió egyetemei elfogadták azt a tényt, hogy kiemelt szerepük lehet a fenntarthatóság előmozdításában. Erre számos példát lehet hozni az egyetemi küldetések tartalmából, például *„a Ljubljana Egyetem kritikus gondolkodású, kiváló [...] szakembereket képez, akik alkalmasak a fenntartható fejlődés irányítására”* (Ljubljana Egyetem, Szlovénia), vagy *„a Maribor Egyetem bővíti a tudást, növeli a tudatosságot, és előmozdítja a humanista értékeket, valamint a párbeszéd, az életminőség és a globális igazságosság kultúráját”* (Maribor Egyetem, Szlovénia), valamint *„a tudás és kreatív tevékenységek előmozdítása a kutatás és fejlesztés terén, valamint a gazdasági, társadalmi, kulturális és környezeti fenntarthatóság terén a társadalmi felelősségvállalás teljesítését”* (Dél-Csehországi Egyetem, Csehország) .

IV.1.8 Összegzés

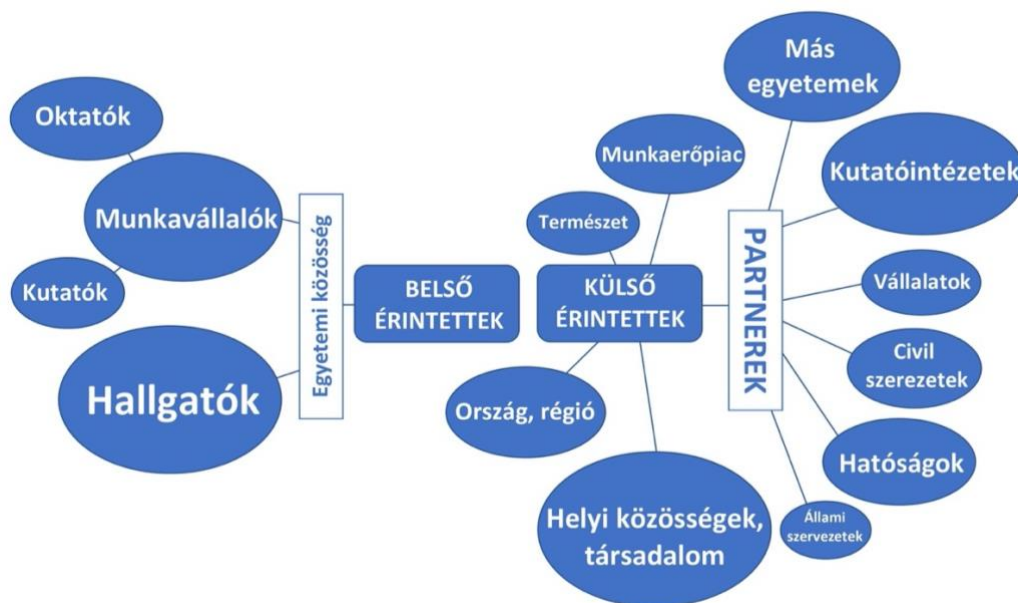
Összességében azt lehet megfigyelni a Fenntartható Fejődési célok megjelenésénél az egyetemi küldetésekben, hogy a társadalmi és gazdasági fenntarthatósághoz kapcsolódó célokon sokkal nagyobb hangsúly van a környezeti fenntarthatósághoz képest. Ezt jól tükrözi az, hogy az oktatás, kutatás a közösségi szerepvállalás dimenzióihoz lehetett a legtöbb tartalmi elemet rendelni. Ezek mind a tudásteremtésre, az országok és régiók társadalmi és gazdasági fejlődésére fókuszálnak, kiemelve az innovációt és a tudásalapú fejlődést mind a gazdaság, mind a társadalom tekintetében, melyet Gasperina és szerzőtársai (2021) is kiemelték az SDG célok lehetséges megjelenésénél.

Ehhez kapcsolódik az együttműködések fontossága, ugyanis az egyetemek akár a tudományos közösséggel, vállalatokkal, civil szervezetekkel és a helyi közösségekkel együttműködve serkenthetik a fejlődést, a valós problémák megoldását, ezáltal pedig a fenntarthatóságot. A 4. cél értelmében kiemelt fontossággal bír a minőségi oktatás kérdése, valamint a hallgatók tanítása a fenntarthatóság szellemében, tehát a vezetői elköteleződés is látszódik az egyetemek esetében, viszont az oktatók és a munkavállalók fejlődési lehetőségéről kevés szó esik. Amellett, hogy a környezeti fenntarthatóságra kevés figyelem irányul, az egyetem működése során sem tűznek ki célul jelentősebb elemeket.

IV.2 A küldetésnyilatkozatokban megjelenő érintettek

A kutatás alapján azt lehet megállapítani, hogy a küldetések jelentős részében megnevezik az egyetemek érintettjeit is. Ebből adódóan fel lehet térképezni a küldetések által, hogy mely érintettek a fontosabbak, és mely érintettek kevésbé azok az egyetemek számára. A szakirodalom számos belső és külső érintettet megnevez, viszont a mintában szereplő egyetemi küldetésnyilatkozatok alapján elmondható, hogy vannak olyan érintettek, melyeket nem említene meg az egyetemek küldetéseikben, ilyenek például a szakmai szervezetek és minősítő rangsorok.

A következő ábra bemutatja, hogy a kutatás alapján mely érintettek milyen mértékben jelentek meg, amelyre a buborékok mérete utal, valamint jelöli a kapcsolódási pontokat az alapján, hogy főként milyen kontextusban kerültek elő a szereplők.

3. ábra: Az egyetemek érintettjei
Forrás: saját szerkesztés

Látható, hogy jól el lehet határolni a belső és a külső érintetteket. A belső érintettek esetében a hallgatók és a dolgozók jelennek meg nagy számban a küldetésekben, a külső érintettek esetében pedig egy sokkal összetettebb érintetti kört találhatunk. A lehetséges partnerek közül a kutatóintézetekre és az egyetemekre hivatkoznak a legtöbbet, emellett pedig a helyi közösségek és a társadalom erős szerepe jelenik meg. A részletesebb elemzésről és az egyes érintetti kör bemutatásáról a következőkben lesz szó.

IV.2.1 Belső érintettek

A belső érintetteket tekintve a hallgatókra 49 alkalommal hivatkoztak küldetésükben az egyetemek. Ez nem meglepő, ugyanis őket lehet az egyetemek elsősorú érintettjeinek tekinteni. Több módon is hivatkoztak az egyetem a hallgatókra, leggyakrabban egyszerűen, mint tanulók. Számos esetben viszont úgy is megnevezték a hallgatókat, mint jövőbeni szakemberek, emellett pedig megjelentek, mint tehetségek, végzetek. Már az érintettek feltérképezése kapcsán is beszélhetünk a hallgatókról, mint a jövő vezetőiről, ugyanis ilyen módon is hivatkoztak az egyetemek tanulóikra.

Az egyetemi dolgozókat összesen 35 alkalommal említették meg a küldetésekben, nagyrészt általánosan megfogalmazva, mint dolgozó, vagy személyzet, melybe beletartozhatnak az adminisztratív dolgozók is. Emellett 14 alkalommal kiemelték külön az oktatókat és a tanári kart, valamint 9 esetben kutatók néven jelentek meg a küldetésekben. Látható, hogy az egyetemek egyértelműen a hallgatókra helyezik a nagyobb hangsúlyt, amit nagyban tükröz az SDG célok megjelenése, és bár számos esetben megjelennek a dolgozók is a küldetésekben, a célokat tekintve tudjuk, hogy nem jellemző az, hogy szerepelne a küldetésben az, hogy milyen fejlődési lehetőségeik lennének a jövőben. Csupán egy egyetem nevezi meg az egyetemi vezetést a küldetésében, valamit pár alkalommal összefoglalóan egyetemi közösségként hivatkoznak a belső érintettek.

IV.2.2 Külső érintettek

A külső érintetteket vizsgálva öt érintettcsoportot lehet elkülöníteni. Az első és legnagyobb csoport a helyi közösségek és a társadalom csoportja, melybe 62 említés tartozik. Ez az eredmény összhangban van azzal, hogy az SDG célok elemzésénél kiderült, hogy milyen nagy hangsúlyt fektetnek az egyetemek a közösségi szerepvállalásra, így ez az érintettek esetében is megjelenik, alátámasztva a fenti eredményeket.

A második csoport a munkaerőpiac, mint leendő munkaadók. Ez 7 alkalommal jelent meg a küldetésekben, ami alapján elmondható, hogy nem tartozik a fő érintettjei közé az egyetemeknek. Mindemellett fontos eleme lehet a küldetésnek az, hogy ha az egyetem kiemeli, hogy a munkaerőpiaci igényeknek megfelelő oktatást biztosít a hallgatói számára, ugyanis ez előnyös lehet a tanulók szemszögéből. Szintén nagyon kevés, 9 egyetem nevezi meg a természetet, mint érintettet, ez pedig szintén tükrözi az eddigi eredményeket, miszerint nem fektetnek kellő hangsúlyt a vizsgált egyetemek a környezeti fenntarthatóság kérésére.

A negyedik csoportként az országok, valamint a régió jelenik meg. Az országokat, illetve a régiót a szakirodalom nem nevezi meg, mint egyetemi érintettet, viszont a kutatás által azt lehetett megfigyelni, hogy az egyetemek jelentős hányada, 39 esetben nevezte meg vagy országot, vagy a régiót a küldetésében. Ez szintén a közösségi szerepvállaláshoz köthető, viszont tágabb értelemben hat rá, ugyanis ez főként a 10. cél keretein belül érvényesül, ami az országok és a régió fejlődésére irányul.

Az ötödik csoport, az a partnerek csoportja. Ebbe számos kisebb csoport tartozik bele, melyeket azért nem kezel a kutatás külön érintettként, mivel túlnyomó részük abban a kontextusban jelenik meg, mint lehetséges partner. Ide tartozik a többi egyetem, a kutatóintézetek, a vállalatok, civil szervezetek, sőt még a hatóságok és az állami szervezetek is. A többi egyetemre 22, míg a kutatóintézetekre 27 alkalommal hivatkoznak az egyetemek, a fentiekből pedig kiderül, hogy a velük való együttműködés a tudás megosztását és létrehozását segíti elő, amely mind a célok és az érintettek tekintetében is jól látszódik.

A vállalatokkal és a civil szervezetekkel való közös munka elősegíti, hogy valós gazdasági és társadalmi problémákra reagáljanak a hallgatók, segítve őket a jövő problémáinak megoldására, ezek összesen 11 alkalommal jelennek meg a küldetésekben. Végül lehetséges partnerként megjelenik még hatóságokkal, illetve a kormánnyal való közös munka 10 alkalommal, valamint az állami szervezetek 7 alkalommal. Ezek annak ellenére, hogy nem jelennek olyan nagy arányban, fontos részét képezik a lehetséges partnereknek.

IV.2.3 Összegzés

Jól látható, hogy a küldetéseket tekintve nagyon kiterjedt érintetthálózatot lehet felvázolni az egyetemek esetében. Ez azt jelenti, hogy nagy hangsúlyt kapnak a küldetések megalkotásánál az érintettek megnevezése. A megjelenő szereplők fontossága közötti különbségre megjelenésük gyakorisága utalhat. Ez alapján összességében az mondható el, hogy a külső és a belső érintettek egyaránt nagy figyelmet szentelnek az egyetemek. A belső

érintetteket tekintve a hallgatók kapják a nagyobb figyelmet, az oktatók kevésbé. A külső érintetteket vizsgálva pedig az látható, hogy bár széles körben jelennek meg az érintettek, mégis a lehetséges partnereket nevezik meg a legtöbbet a küldetésekben. Ez egyfajta kommunikációként is szolgálhat a partnerek irányába, hiszen mint kiderült, kiemelt fontosságuk van a tudás létrehozásában.

IV.3 Felelős vezetők nevelése

Az eddigi eredményekből már jól kirajzolódik a kép a régió egyetemei kapcsán, hogy milyen hozzáállást tanúsítanak a fenntarthatósághoz. A felelős vezetők tekintetében a kutatás már nem csak a régiós áttekintésre fókuszál, hanem ebben az esetben érdemes lehet országos szinten értékelni az eredményeket.

A mintában szereplő 112 egyetemből 35 egyetem küldetésnyilatkozatában lehetett azonosítani a felelős vezető, kritikus és jövőorientált gondolkodású fiatalok nevelésének szándékát. Ez azt jelenti, hogy a régió üzleti fókusszal is rendelkező egyetemeinek közel egyharmada már beépítette a küldetésébe ezt a célt, azonban a fenntartható fejlődés szélesebb térnyeréséhez a többi egyetem esetében is szükséges lehet ilyen elemeket beépíteni a küldetésükbe.

A legtöbb egyetem, melynek küldetésében megjelenik a felelős vezetők nevelése, az Oroszországban található, ugyanis 10 egyetem fogalmazza meg azt küldetésében, de hozzá kell tenni, hogy Oroszországból került be a legtöbb elem a mintába. Szintén kiemelkedik Lengyelország, ahol 7 egyetem esetében lehetett azonosítani ezt a célt. Szlovákiában 4, Magyarországon és Litvániában 3 egyetem fogalmazza meg, továbbá egy-két egyetem tűzi ki célul Bulgáriában, Csehországban, Montenegróban, Szerbiában, Szlovéniában és Ukrajnában. Ahol egyetlen egyetem esetében sem lehetett megfigyelni a felelős egyének képzésének szándékát, az Észtország, Horvátország, Lettország és Makedónia.

Tartalmi szempontból elemezve a küldetéseket, főként a fiatalok nevelésén, oktatásán és felkészítésén keresztül kívánják elérni, hogy felelősen gondolkozzanak a hallgatók a jövőben, tehát az egyetem alapfunkcióin keresztül. Ez jelenik meg a Budapesti Corvinus egyetem esetében, ugyanis „*a Corvinus olyan vezetőket nevel, akik társadalmilag és környezetileg egyaránt felelősek*” (Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország) vagy a Mykholas Romeris Egyetem küldetése, ami a „*felelősségteljes, a kritikus gondolkodás [...] iránt elkötelezett egyének fejlesztése*” (Mykholas Romeris Egyetem, Litvánia).

Egyes egyetemek kiemelik, hogy a fenntartható fejlődés érdekében, a globális problémák megoldására készítik fel a hallgatókat, akik képesek kollektív változásokat hozni a világba. Erre példa „*a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos globális feladatok megoldására és a világ jobbá tételére képes új vezetői generáció felkészítése*” (Dél-Uráli Állami Egyetem, Oroszország). Emellett szó esik a megfelelő döntések meghozataláról, például „*megtanítani a hallgatókat [...] a logikus, jövőorientált gondolkodásra, [...] valamint az optimális döntéshozatal képességére*” (AGH Tudományos és Műszaki Egyetem, Lengyelország).

A küldetések ide tartozó tartalmi elemei között is megjelenik a jobb gazdasági és társadalmi élet felépítése, valamint az értékek és a jogok tisztelete, mint ahogy az az SDG célok és az érintettek megjelenésének vizsgálatával is ki lett emelve. Például „*magasan képzett szakemberek művelt és sikeres generációját hozzuk létre, akik készen állnak az ország gazdasági, szellemi, kulturális és erkölcsi szintjének javítására, társadalmunk növekedésének és jólétének biztosítására*” (Rostov Állami Gazdasági Egyetem, Oroszország).

Összességében elmondható, hogy a régió gazdasági egyetemei között már kialakulóban van a fenntartható fejlődés érdekében megalkotott cél, miszerint feladatuknak érzik a felelős vezetők új generációit kinevelni. Ennek ellenére hozzá kell tenni, hogy bőven van hova fejlődni, ugyanis az egyetemek többsége még nem jutott el odáig, hogy működésükön keresztül beépüljön a küldetésbe ez a célkitűzés.

V. Következtetések

Az eredmények alapján úgy gondolom, hogy jó úton halad a régió felsőoktatása. Ezt támasztja alá a 4.7 cél széles körű megjelenése, ami a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges tudás átadására fókuszál. Ezáltal pedig olyan fiatalokat nevelhetnek ki az egyetemek, akik a fenntarthatóság és a felelősség eszméi mentén fogják meghozni döntéseiket. Az UNESCO „Oktatás a fenntartható fejlődésért 2030-ig” keretrendszere pont ennek a célnak szentel kiemelt figyelmet, ami a kutatás alapján számos egyetem küldetésnyilatkozatába beépült már. Erre utal az is, hogy az egyetemek jelentős része beépítette a küldetésébe a felelős vezetők képzésének szándékát.

Maga a 4. cél az egyetemek majdnem 90%-ában megjelenik, így a fő hangsúly a magas minőségű és színvonalú oktatásra helyeződik. Ez már alapjaiban hozzájárul a társadalom fejlődéséhez, amit pedig erősít a 8. 9. 10. 11. és 17. cél széles körű megjelenése. A szakirodalom és az eredmények alapján elmondható, hogy ezek mind nagyban hozzájárulhatnak a társadalmi-gazdasági fenntarthatósághoz, ugyanis amellet, hogy serkentik a tudásteremtést, erősítik az érintettekkel való kapcsolatot, növelik az ország és régió társadalmi-gazdasági fejlődését, ösztönzik a fejlődést és az innovációt, valamint védik az értékeket. Ezek mind elengedhetetlen elemei a fenntartható fejlődés folyamatának.

Az megjelenő érintetteket tekintve látható, hogy a belső érintettek esetében a hallgatókon van a legnagyobb hangsúly, viszont az oktatókat jóval kevesebb egyetem nevezi meg konkrétan. A külső érintettek vizsgálatánál is a társadalom és a partnerek kiemelt szerepe jelenik meg, amit az SDG célok elemzésénél is megjelenik. A kutatás rávilágít arra, hogy milyen széles partneri körrel rendelkezhet egy egyetem és a velük való közös munka hozzájárul ahhoz, hogy a hallgatók valós problémák megoldására törekedjenek tanulmányaik során és közelebb hozza őket a felelős döntések meghozatalához. Mindemelett a kutatás az országokat és a régiót is beemeli az egyetemi érintettek közé, ugyanis ezek számos egyetemi küldetésnyilatkozatban megjelennek, így kiegészítve Besenyei (2019) által meghatározott külső érintetti kört.

A kutatás rámutat arra, hogy hasonlóan Deus és szerzőtársai (2016) brazil egyetemekhez kapcsolódó kutatásához, a kelet-európai régió egyetemei számára a társadalmi felelősségvállalás és a gazdasági fenntarthatóság az, amire nagyobb figyelmet fordítanak. Bedoya-Dorado és szerzőtársai (2022) kutatása alapján elmondható, hogy a kolumbiai egyetemekhez képest a kelet-európai egyetemek esetében sokkal kevesebb egyetem nevezi meg

a 13. célt, tehát a klímaváltozás hatásainak csökkenését. Emellett a régió egyetemei a társadalmi dimenzió mellett a gazdasági dimenzió is kiemelt szerepet kap, viszont ez vélhetően a minta sajátossága miatt van, hiszen főként gazdasági egyetemek kerültek bele. Mindkét kutatásban kiemelt szerepet kap a 8., 9., 10. és 16. cél, viszont a 17. cél erősen a kelet-európai egyetemekenél jelenik meg inkább.

A fenntartható egyetemi modelleket tekintve megállapítható, hogy az oktatás, kutatás és a társadalmi szerepvállalás gyökeresen beépült az egyetemek küldetésébe, emellett a globális partnerség is kiemelt szerepet kap. Az egyetem zöld működésére és az oktatáshoz való hozzáférhetőség kérdéseire nagyon kevés egyetem tér ki, emellett a természet figyelembevétele sem jelenik meg nagy számban. A társadalmi részvétel és felelősségvállalás területe, melyet Alshuwaikhat és Abubakar (2008) emel ki, a régió egyetemei esetében erősen megjelenik, melyhez kapcsolódik a példamutatás és az igazságosság hirdetése, amire a 16. cél is vonatkozik.

A kutatás ezenkívül rámutat arra is, hogy miben tudna az intézmények elköteleződése fejlődni a fenntarthatóság, a társadalmi felelősségvállalás és az érintettek figyelembevétele terén. Mivel ezek az egyetemek nevelik ki a jövő vállalatvezetőinek új generációját, fontos, hogy megjelenjen az egyetem kommunikációjában és működésében a fenntartható szemléletmód (Alshuwaikhat & Abubakar, 2008), így még szélesebb körben kell megemlíteni az egyetem azon szándékának, hogy tisztességes, jövőorientált és kritikus gondolkodású szakembereket képeznek. Ez azért kulcsfontosságú, mert a vállalatok felelős hozzáállásának a szerepe elengedhetetlen a fenntarthatóság térnyeréséhez, így nagyobb figyelmet kell szentelni a környezet védelmének, valamint a fiatalokat a környezet szeretete és védelme felé kell terelni, hogy döntéseik során figyelembe vegyék azt.

Megállapítható, hogy az oktatók szerepének nem tulajdonítanak elég hangsúlyt a küldetések értelmében, ugyanis az SDG célok vizsgálatánál és az érintettek megjelenésénél is nagyon kevés tartalmi elem szól róluk. Javaslataim közé tartozik, hogy nagyobb számban jelenjenek meg az oktatók és az oktatói érdekek a működésen keresztül az egyetemi küldetésekben, valamint az oktatáshoz való hozzáférhetőség mindenki számára szintén kulcsfontosságú eleme legyen a nyilatkozatoknak.

VI. Összegzés

A kutatás egy átfogó képet adott a kelet-európai egyetemek főbb értékeiről, melyeket beépítettek a küldetésnyilatkozatukba. Kirajzolódott, hogy a fenntarthatóság mely területeire helyezik a nagyobb hangsúlyt, mely Fenntartható Fejlődési Célokat lehet főként azonosítani bennük, mely érintetteket emelik ki nagyobb számban. Emellett az is kiderült, hogy figyelemet fordítanak-e a felelős vezetők képzésére, aki a fenntarthatóság szellemében fogja döntéseit meghozni.

A kelet-európai régió egyetemei számára főként a társadalmi felelősségvállalás és a gazdasági fenntarthatóság kerül előtérbe. Ebből adódóan a fenntarthatóság hármas kritériumrendszerét tekintve inkább a társadalmi-gazdasági pillérek vannak előtérben, a környezeti fenntarthatóság kevésbé jelenik meg a küldetésekben. Erre magyarázat lehet, hogy a mintában szereplő egyetemek főleg gazdasági és üzleti fókusszal rendelkeznek, emiatt pedig érthető, hogy a természeti környezet figyelembevétele kevésbé jelenik meg.

A fenntarthatóság eszméje gyökeresen épít mind a társadalmi, gazdasági és környezeti dimenziókra, tehát a természeti környezetnek nem szabad háttérbe szorulnia. A kutatás alapján elmondható, hogy a régió egyetemeit tekintve bár van rá példa, hogy felmerül a környezet védelme, viszont összességében ez a rész még hiányzik a küldetések megalkotásánál. Úgy tűnik, hogy környezeti kérdések beépítése akár az egyetemi működésbe és azáltal a küldetésnyilatkozatokba a fenntartható egyetemek kialakulásának utolsó lépésének tekinthető.

A kutatás gyakorlati alkalmazását tekintve, lehetőséget biztosít a felsőoktatási intézmények vezetőinek, hogy egyben lássák a régió egyetemeinek hozzáállását a fenntarthatósághoz. Mindemellett a komplex és átfogó vizsgálat által feltárja, hogy milyen széles spektrumban érvényesülhet a fenntartható gondolkodás az egyetemek vezetésén és a megfogalmazott egyetemi küldetéseken keresztül. Ezáltal felülvizsgálatra ösztönzi a megfogalmazott küldetéseket, és arra serkenti az egyetemi vezetést, hogy az érintettek számára minél kedvezőbb küldetést tudjon megfogalmazni.

A kutatás korlátai közé tartozik, hogy csak a küldetések mentén vizsgálta az egyetemek szerepét és céljait. Bár a küldetésekben érdemes lehet a legfontosabb értékeket megemlíteni, mégis előfordulhat, hogy a tényleges értékek kimaradnak belőle, valamint ellenkezőleg, a benne szereplő célokat nem veszik elég komolyan az egyetemek. Mindemelett az is korlátozta a kutatást, hogy csupán a küldetésekkel rendelkező egyetemeket vizsgálta, azokat az üzleti

fókusszal is rendelkező egyetemeket, melyek honlapján nem volt fellelhető a konkrét küldetésnyilatkozat, kimaradtak az elemzésből.

Érdemes lehet a jövőben további kutatásokkal kiegészíteni jelen kutatás eredményeit. Fontos lehet feltárni azt, hogy egy egyetem kapcsán mik azok a tényezők, amik befolyásolják a fenntarthatósághoz való hozzáállását, például hatással van-e az egyetem elhelyezkedése rá. Célszerű lehet a küldetések túl megvizsgálni, hogy a gyakorlati működésben milyen elemek jelennek meg a fenntarthatóság kapcsán, ezek milyen összefüggésbe hozhatóak a hallgatói véleményekkel vagy az oktatók hozzáállásával. Javasolt Európán belül más régiók esetében is hasonló kutatást végezni, amely által lehetőség lenne összehasonlítani azokat.

Összességében elmondható, hogy a vizsgált kelet-európai egyetemek jelentős aránya elkezdte követni a fenntarthatóság bizonyos értékeit. Ez nagyon jó kiindulás ahhoz, hogy a fenntarthatóság minél nagyobb teret nyerjen, azonban nem elegendő minden fenntarthatósági cél eléréséhez. Ehhez az kell, hogy minél nagyobb számban és minél szélesebb körben érvényesüljenek a Fenntartható Fejlődési Célok, valamint a fenntarthatóság és a felelősség értékei, annak érdekében, hogy egy társadalmilag, környezetileg és gazdaságilag stabil világ jöhessen létre.

VII. Irodalomjegyzék

- Albareda-Tiana, S., Vidal-Raméntol, S., & Fernández-Morilla, M. (2018). Implementing the sustainable development goals at University level. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 19(3), 473–497. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-05-2017-0069>
- Alshuwaikhat, H. M., & Abubakar, I. (2008). An integrated approach to achieving campus sustainability: Assessment of the current campus environmental management practices. *Journal of Cleaner Production*, 16(16), 1777–1785. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2007.12.002>
- Ásványi, K., Fehér, Z., & Zsóka, Á. (2022). „Erősödött bennem a fenntartható életmód iránti igény”. *Hogyan fejleszthető az egyetemisták fenntarthatósági tudatossága egy kurzus által? = ‘The demand for a sustainable lifestyle has strengthened in me’. How Can University Students’ Sustainability Consciousness Be Developed by a Course?* 79–93. <https://doi.org/10.1556/2065.183.2022.1.7>
- Bedoya-Dorado, C., Murillo-Vargas, G., & Hernan Gonzalez-Campo, C. (2022). Sustainability in the mission and vision statements of Colombian Universities. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 23(1), 67–86. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-08-2020-0284>
- Besenyi M. (2019). *Egyetemi fenntarthatósági kezdeményezések összehasonlító elemzése = Comparative Analysis of University Sustainability Initiatives* [Phd, Budapesti Corvinus Egyetem]. <https://doi.org/10.14267/phd.2019034>
- Braun, R. (2016). *Vállalati társadalmi felelősségvállalás—A vállalatok politikája* (Veres Zoltán, Szerk.). Akadémiai Kiadó. https://mersz.hu/dokumentum/dj108vtf__12
- Chikán, A. (2017). *Vállalatgazdaságtan* (5. átdolgozott, bővített kiadás). Vállalatgazdasági Tudományos és Oktatási Alapítvány.
- Cortés, J. D., Rivera, L., & Carbonell, K. B. (2022). Mission statements in universities: Readability and performance. *European research on management and business economics*, 28(2). <https://doi.org/10.1016/j.iedeen.2021.100183>
- Cortese, A. (2003). The Role of Higher Education in Creating a Sustainable Future. *Planning for Higher Education*, 31, 15–22.
- Deus, R. M., Battistelle, R. A. G., & Silva, G. H. R. da. (2016). Sustainability insights from

the mission statements of leading Brazilian Universities. *International Journal of Educational Management*, 30(3), 403–415. <https://doi.org/10.1108/IJEM-05-2014-0065>

Dumitrascu, O., & Ciudin, R. (2015). Modeling Factors with Influence on Sustainable University Management. *Sustainability*, 7(2), 1483–1502. <https://doi.org/10.3390/su7021483>

ENSZ. (2015). *Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030*.

Findler, F., Schönherr, N., Lozano, R., Reider, D., & Martinuzzi, A. (2019). The impacts of higher education institutions on sustainable development: A review and conceptualization. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 20(1), 23–38.

<https://doi.org/10.1108/IJSHE-07-2017-0114>

Freeman, R. E. (2010). *Strategic Management- A stakeholder approach*. Cambridge University Press.

Gasperina, L. D., Mazutti, J., Brandli, L. L., & Rabello, R. dos S. (2021). Smart practices in HEIs and the contribution to the SDGs: Implementation in Brazilian university. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 23(2), 356–378.

<https://doi.org/10.1108/IJSHE-12-2020-0480>

Hussain, T., Eskildsen, J., Edgeman, R., Ismail, M., Shoukry, A. M., & Gani, S. (2019). Imperatives of Sustainable University Excellence: A Conceptual Framework. *SUSTAINABILITY*, 11(19), 5242. <https://doi.org/10.3390/su11195242>

Kerekes, S. (2007). *Környezetgazdaságtan alapjai*. Aula Kiadó.

Kerekes, S., & Wetzker, K. (2019). Does management education create responsible managers? *Viewpont*. 113–131. <https://doi.org/10.14267/RETP2019.03.08>

Kohl, K., Hopkins, C., Barth, M., Michelsen, G., Dlouhá, J., Razak, D. A., Abidin, B. S. Z., & Toman, I. (2021). A whole-institution approach towards sustainability: A crucial aspect of higher education's individual and collective engagement with the SDGs and beyond. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 23(2), 218–236.

<https://doi.org/10.1108/IJSHE-10-2020-0398>

Krippendorff, K. (1995). *A tartalomelemzés módszertanának alapjai*. Balassai Kiadó.

Lopez, Y. P., & Martin, W. F. (2018). University Mission Statements and Sustainability Performance. *Business & Society Review (00453609)*, 123(2), 341–368.

<https://doi.org/10.1111/basr.12144>

Nagy, B. (2020). A humán és társadalmi fenntarthatóság mutatói nemzetközi összehasonlításban. In M. Csáth (Szerk.), *A fenntarthatóság árnyalatai*. Ludovika Egyetemi Kiadó.

Slaper, T. F., & Hall, T. J. (2011). The Triple Bottom Line: What Is It and How Does It Work? *Indiana Business Review*, 86(1), 4–8.

UNESCO. (2020). *Education for sustainable development: A roadmap*.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802>

Velazquez, L., Munguia, N., Platt, A., & Taddei, J. (2006). Sustainable university: What can be the matter? *Journal of Cleaner Production*, 14(9), 810–819.

<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2005.12.008>

VIII. Mellékletek

1. melléklet: A mintában szereplő egyetemek

1.	Vilnius Gediminas Technical University	Litvánia
2.	Kazan Federal University	Oroszország
3.	University of Ljubljana	Szlovénia
4.	Plekhanov Russian University of Economics	Oroszország
5.	Bucharest Academy of Economic Studies	Románia
6.	University of Zagreb	Horvátország
7.	Peter the Great St Petersburg Polytechnic University	Oroszország
8.	Altai State University	Oroszország
9.	University of Maribor	Szlovénia
10.	AGH University of Science and Technology	Lengyelország
11.	University of Belgrade	Szerbia
12.	Technical University of Kosice	Szlovákia
13.	Financial University Under the Government of the Russian Federation	Oroszország
14.	Ss Cyril and Methodius University of Skopje	Makedónia
15.	University of Tartu	Észtország
16.	University of Economics	Csehország
17.	Technical University of Liberec	Csehország
18.	Kaunas University of Technology	Litvánia
19.	National Technical University - Kharkiv Polytechnic Institute	Ukrajna
20.	University of Warsaw	Lengyelország
21.	Vilnius University	Litvánia
22.	Poznan University of Economics and Business	Lengyelország
23.	Babes-Bolyai University	Románia
24.	National Technical University of Ukraine - Kyiv Polytechnic Institute	Ukrajna
25.	Peoples' Friendship University of Russia	Oroszország
26.	Corvinus University of Budapest	Magyarország
27.	Brno University of Technology	Csehország
28.	Ural Federal University	Oroszország
29.	Sumy State University	Ukrajna
30.	Technical University of Lodz	Lengyelország
31.	Wroclaw University of Economics	Lengyelország
32.	Poznan University of Technology	Lengyelország
33.	Mykolo Romerio Universitetas	Litvánia
34.	Masaryk University	Csehország
35.	University of Primorska	Szlovénia
36.	University of Economics in Bratislava	Szlovákia
37.	University of Pardubice	Csehország
38.	Comenius University in Bratislava	Szlovákia

39.	University of Split	Horvátország
40.	Riga Technical University	Lettország
41.	Rzeszow University of Technology	Lengyelország
42.	University of Rijeka	Horvátország
43.	University of Zilina	Szlovákia
44.	Nicolaus Copernicus University	Lengyelország
45.	Eotvos Lorand University	Magyarország
46.	University of Montenegro	Montenegró
47.	Rostov State University of Economics	Oroszország
48.	University of Warmia and Mazury	Lengyelország
49.	Odessa National Polytechnic University	Ukrajna
50.	Warsaw School of Economics	Lengyelország
51.	University of Economics in Katowice	Lengyelország
52.	Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	Szlovákia
53.	ITMO University	Oroszország
54.	Gheorghe Asachi Technical University of Iasi	Románia
55.	Kyiv National University of Construction and Architecture	Ukrajna
56.	University of Debrecen	Magyarország
57.	National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine	Ukrajna
58.	Jagiellonian University	Lengyelország
59.	Southern Federal University	Oroszország
60.	Vytautas Magnus University	Litvánia
61.	Central European University	Magyarország (Ausztria)
62.	Kharkiv National University of Radio Electronics	Ukrajna
63.	Silesian University of Technology	Lengyelország
64.	Szent Istvan University	Magyarország
65.	N. P. Ogarev's Mordovian State University	Oroszország
66.	Moscow Polytechnic University	oroszország
67.	Universitatea Lucian Blaga din Sibiu	Románia
68.	University of Pannonia	Magyarország
69.	University of Gdansk	Lengyelország
70.	Adam Mickiewicz University	Lengyelország
71.	Politehnica University of Bucharest	Románia
72.	Tyumen State University	Oroszország
73.	Irkutsk State Technical University	Oroszország
74.	University of South Bohemia	Csehország
75.	Tadeusz Kosciuszko Cracow University of Technology	Lengyelország
76.	Josip Juraj Strossmayer University of Osijek	Horvátország
77.	Moscow Engineering Physics Institute	Oroszország
78.	Saint Petersburg Mining University	Oroszország
79.	Don State Technical University	Oroszország

80.	Kazan National Research Technical University named after AN Tupolev	Oroszország
81.	University of Miskolc	Magyarország
82.	I.M. Sechenov First Moscow State Medical University	Oroszország
83.	University of Bucharest	Románia
84.	Southern Ural State University	Oroszország
85.	Vasyl Stefanyk Precarpathian National University	Ukrajna
86.	University of Kragujevac	Szerbia
87.	Ivan Franko National University of Lviv	Ukrajna
88.	Moscow Aviation Institute, State University of Aerospace Technologies	Oroszország
89.	Far Eastern Federal University	Oroszország
90.	Kielce University of Technology	Lengyelország
91.	North-Caucasus Federal University	Oroszország
92.	Moscow State Institute of International Relations	Oroszország
93.	University of Szeged	Magyarország
94.	Sofia University	Bulgária
95.	University of West Bohemia	Csehország
96.	Slovak University of Technology	Szlovákia
97.	Pavol Jozef Safarik University in Kosice	Szlovákia
98.	University of Pecs	Magyarország
99.	University of Plovdiv Paisii Hilendarski	Bulgária
100.	Technical University of Sofia	Bulgária
101.	Siberian Federal University	Oroszország
102.	Perm National Research Polytechnic University	Oroszország
103.	Belgorod State University	Oroszország
104.	St. Petersburg State Electrotechnical University	Oroszország
105.	Tambov State University	Oroszország
106.	Northern Arctic Federal University	Oroszország
107.	Gubkin University	Oroszország
108.	Perm State University	Oroszország
109.	Voronezh State University	Oroszország
110.	Nizhny Novgorod State Technical University	Oroszország
111.	Tambov State Technical University	Oroszország
112.	Lipetsk State Technical University	Oroszország